

Univerzita Karlova
Právnická fakulta
Katedra finančního práva a financí

Rovná daň

Doc. JUDr. Hana Marková, CSc.

Maroš Minčík
5. ročník prezenčního studia
Tatranská 4, 040 01 Košice

Prehlasujem, že som túto diplomovú prácu spracoval samostatne a že som vyznačil
premene z ktorých som pre svoju prácu čerpal spôsobom vo vedeckých prácach
obvyklým.

A handwritten signature in black ink, consisting of a series of connected loops and a final horizontal stroke.

.....
podpis

Obsah

Úvod.....	4
1.História a pojem dane.....	6
1.1 História dani.....	6
1.2 Pojem dane a jej základné funkcie.....	7
1.3 Teoretické východiska zdaňovania.....	9
1.4 Daňové zásady.....	12
1.5 Daňový systém.....	15
1.6 Optimálny daňový systém.....	20
2.Reformy daňových systémov.....	21
2.1 Budovanie sociálnych štátov po II. Sv. vojne a progresívna daň.....	21
2.2 Kríza a nutnosť reforiem.....	22
3.Sadzby dane.....	23
3.1 Historické a politické vplyvy.....	23
3.2 Daň regresívna.....	24
3.3 Daň progresívna.....	26
4.Rovná daň.....	27
4.1 Pojem rovnej dane.....	27
4.2 Daň z hlavy.....	28
4.3 Pôvod rovnej dane.....	30
4.4 Princíp fungovania rovnej dane.....	33
4.5 Výhody rovnej dane.....	35
4.6 Nevýhody rovnej dane alebo argumenty jej odporcov.....	41
4.7 Aplikácia rovnej dane v praxi.....	43
4.8 Rovná daň a Európska únia.....	47
4.9 Rona daň a Česká republika.....	50
5.Rovná daň a Daňová reforma v SR.....	52
5.2 Daňová sústava SR po daňovej reforme.....	57
5.3 Daň z príjmov fyzických osôb v SR.....	58
5.4 Daň z príjmov právnických osôb v SR.....	62
5.5 Daň z pridanej hodnoty (DPH) v SR.....	64
5.6 Zhodnotenie rovnej dane v SR.....	67
Záver.....	69
Použitá literatúra a internetové zdroje.....	71

Úvod

Jedna z vecí ktorá sprevádza človeka od narodenia až po smrť sú dane. Dane sú predmetom diskusií od najjednoduchších ľudí v pohostinstvách až po najvyšších vládných predstaviteľov a predsedov najvýznamnejších politických strán v štáte, najčastejšie v predvolebných súbojoch, kde obhajujú práve ten svoj politický program. Každý politický program obsahuje názor a návrh na to, ako by práve dane a daňový systém mali byť správne riešené.

Keďže dane sú o peniazoch a peniaze ľudia vnímajú obzvlášť citlivo, sú často schopné polarizovať spoločnosť. Žiaden daňový systém nemôže vyhovovať každému a preto ho časť obyvateľstva môže vnímať pozitívne, zatiaľ čo druhá časť negatívne. Preto nájsť pre danú spoločnosť čo najvhodnejší daňový systém je neľahkou úlohou tvorcov daňových zákonov. Aplikovanie rovnej dane v rôznych štátoch v novodobej histórii považujem za ďalší pokus nájsť ideálny daňový systém, ktorý už keď nebude vyhovovať každému, stotožní sa s ním aspoň väčšina povinných daňových subjektov.

Vzhľadom na to že daňami sa odčerpávajú prostriedky od povinných subjektov, ktorí ich nadobudli svojou prácou a šikovnosťou, odpor proti daniam je starý ako dane samé. Je však nutné nájsť ideálny, všeobecne a v maximálnej možnej miere akceptovateľný kompromis, priesečník rôznych záujmov, pretože štát ako politicko-mocenská organizácia nevyhnutne potrebuje k vykonávaniu svojich funkcií, čiže k uspokojovaniu celospoločenských potrieb, príjmy. V moderných štátoch najvýznamnejší spôsob ako tieto príjmy získavať je prostredníctvom stanovenia zákonnej daňovej povinnosti občanov. Okrem priamych a nepriamych daní sú príjmom štátneho rozpočtu tiež poplatky, pôžičky, clá ako dane sui generis a takisto príjmy štátu z jeho podnikateľskej činnosti.

V prvej časti mojej práce sa venujem histórii daní, vysvetľujem pojem dane a to aké má funkcie. Pohľad na daň, jej funkcie a daňové princípy prinášam aj z pohľadu veľkých ekonomických teoretikov a učencov akými bezpochyby boli Adam Smith,

John Stuart Mill a John Maynard Keynes. Prvá časť ďalej obsahuje výpočet daňových zásad, ktorými by sa mali daňové systémy riadiť.

Druhá časť hovorí, aké faktory a skutočnosti viedli mnohé štáty k tomu, aby svoje tradičné daňové systémy zreformovali a zaviedli do nich nové prvky ako napríklad rovnú daň.

Na ozrejmienie a v snahe o dokonalé vykreslenie rovnej dane v tretej časti tejto práce hovorím podrobnejšie o tom, čo je sadzba dane a čo ju ovplyvňuje. Stručne sa tu tiež zmieňujem o progresívnej a regresívnej forme zdaňovania.

V štvrtej časti sa venujem rovnej dani ako takej, od jej pôvodu a prvých počiatkov, jej výhodám a nevýhodám až po jej aplikáciu v praxi.

V piatej, záverečnej časti sa podrobnejšie venujem daňovému systému Slovenskej republiky, ako štátu, kde bola rovná daň zavedená takmer v úplne čistej forme.

1. História a pojem dane

1.1 História daní

Ich prvá podoba je nám známa už viac ako štyritisíc rokov. Od antického Ríma cez stredovek existovali rôzne platobné povinnosti aj keď o daniach v dnešnom zmysle je možné hovoriť až neskôr. Za predchodcov dnešných poplatkov, resp. aj daní možno v určitom zmysle považovať až stredoveké regály. Oprávnenie ukladať tieto povinnosti bolo zdôvodňované náukou o tzv. regálnych právach panovníka, ktoré predstavovali praktickú stránku vtedajšieho poňatia štátnej moci.¹

Regály sa delili na regalia maiora (vykonával ich panovník, jednalo sa napríklad o regál súdny a daňový) a regalia minora (vykonávali ich iné subjekty s delegovanou mocou, napríklad regál colný, mincovný a podobne). Spoločenský a právny inštitút oboch druhov regálov možno pri hodnotení vývoja štátnych príjmov na európskej pevnine označiť pravdepodobne za základnú a najstaršiu teoreticky podloženú formu rozdeľovania hrubého domáceho produktu medzi štátom a jemu podriadenými subjektmi, predovšetkým fyzickými osobami.²

Aj keď spočiatku štátna moc poskytovala za regály isté priame protiplnenie, neskôr začal štát vyberať platby len preto, že potreboval prostriedky na krytie svojich povinností. Za tieto platby nebolo poskytované žiadne priame protiplnenie. Takto sa na základe ekvivalentnosti oddelili poplatky a dane v dnešnom ponímaní.

Naplniť štátnu pokladnicu bolo hlavným poslaním daní. Až neskôr sa prišlo na to, že daňami (ich druhmi, počtom a výškou sadzieb, výnimkami a podobne) možno regulovať chovanie jednotlivcov a skupín. Možno nimi podporovať pre tvorca daňových zákonov žiadané chovanie ľudí a zároveň potlačovať to chovanie, ktoré považuje za nežiaduce. Je teda nesporné, že každá daň pôsobí ako fiškálne tak aj nefiškálne.

¹ Bakeš M a kol: Finanční právo, 4. vydání, C.H. Beck, Praha 2006, str. 92

² Bakeš M a kol: Finanční právo, 4. vydání, C.H. Beck, Praha 2006, str. 92

1.2 Pojem dane a jej základne funkcie

Daň je definovaná ako povinná, zákonom určená, spravidla sa opakujúca platba, ktorú odvádzajú platitelia dane štátu v určenej výške a v stanovených lehotách. Je to forma príjmov štátneho rozpočtu, ktorou sa podľa zákona odčerpáva časť nominálneho dôchodku fyzických a právnických osôb.³ Podľa inej definície je to ďalej platba neúčelová, neekvivalentná a pravidelne sa opakujúca, buď v časových intervaloch (napr. každoročné platenie dane z príjmov), alebo pri rovnakých okolnostiach (napr. pri každom prevode nehnuteľnosti). Je nenávratná.⁴

Neúčelovosťou dane sa rozumie skutočnosť, že daná konkrétna daň neslúži na financovanie konkrétnej veci ale je súčasťou celkového príjmu verejného rozpočtu z ktorého sa budú financovať rôzne verejné potreby. Neekvivalentnosť pre poplatníka znamená že poplatník nemá nárok na protihodnotu vo výške zodpovedajúcej ním odvedenej dane.

Daňami a verejnými výdavkami štátu, ktoré kontroluje prostredníctvom štátneho rozpočtu, sa zaoberá fiškálna politika vlády. Rozpočet pre daný rok tvoria očakávané príjmy predovšetkým z daní a plánované výdavky. Daňová politika je teda súčasťou fiškálnej politiky štátu a v jej rámci celkovej hospodárskej politiky.

Ako už bolo spomenuté, cieľom sústredovania príjmov rozpočtu je získať prostriedky, aby štát mohol vykonávať funkcie ktoré v zmysle ústavy a zákonov vykonávať má. Podobne ako sa v jednotlivých krajinách líšia pramene zdrojov štátneho rozpočtu, líši sa aj ich smerovanie. Je to podmienené tradíciami, mierou v akej štát vstupuje do reprodukčného procesu, úlohami a zámermi štátu najmä v sociálnej oblasti. Smerovanie výdavkov štátneho rozpočtu má z hľadiska občanov rôzny stupeň adresnosti.

³ Marušin J: Dane a daňové systémy, TUKE, Košice 1997, str. 12

⁴ Kubátová K., Vítek L.: Daňová politika, Teorie a praxe, CODEX Bohemia, Praha 1997, str. 9

Niektoré výdavky smerujú ku konkrétnym občanom priamo (výpomoci, podpory), iné sprostredkovane (budovanie infraštruktúry, zdravotníctvo, školstvo, kultúra). Časť týchto výdavkov smeruje na zabezpečenie funkcií ktoré plní štát ako taký (armáda, bezpečnosť, súdy, prokuratúra) a občania ich v zásade nepocitujú.

Táto fiškálna funkcia daní je historicky najstaršia (nutnosť panovníka získať od poddaných prostriedky k financovaniu potrieb dvora a štátu) a je obsiahnutá aj vo funkcii alokačnej, redistribučnej a stabilizačnej.

Funkcia alokačná

Uplatňuje sa keď trh prejavuje neefektívnosť v alokácii zdrojov. Príčiny tržného zlyhania sú existencia verejných statkov, statkov pod ochranou, externality a nedokonalá konkurencia.

Funkcia redistribučná

Je dôležitá preto že ľudia nepovažujú rozdelenie dôchodkov a bohatstvo vzniknuté fungovaním trhu za spravodlivé. Verejné financie (dane) majú za úlohu presunúť časť dôchodkov a bohatstva smerom od bohatších jedincov k chudobnejším.

Funkcia stabilizačná

Znamená zmiernovanie cyklických výkyvov v ekonomike v záujme zaistenia dostatočnej zamestnanosti a cenovej stability.⁵

Zvlášť pri funkcii redistribučnej je dôležité s požiadavkou na spravodlivosť daní stanovenie akým spôsobom bude daň stanovená (proporcionálne, progresívne či regresívne).

Dnešné teoretické a politické názory na dane sú výsledkom minulého historického vývoja názorov ekonomických, politických, filozofických aj náboženských.⁶

---

⁵ Kubátová K., Vitek L.: Daňová politika, Teorie a praxe, CODEX Bohemia, Praha 1997, str. 12

1.3 Teoretické východiská zdaňovania

Súčasne daňové teórie sú výsledkom historických zápasov rôznych učencov a ich stúpencov a následníkov. Tieto teórie sa začali vyvíjať prostredníctvom filozofie a náboženstiev už v staroveku a v stredoveku. Za prvých učencov, ktorí sa zaoberali uceleným ekonomickým systémom na základe ktorého vysvetľovali povahu aj funkcie daní boli v 18. storočí francúzski fyziokrati a anglickí klasickí tzv. politickí ekonómovia, považovaný za zakladateľov ekonómie ako vedy, Adam Smith a David Ricardo.

Adam Smith, autor Pojedania o podstate a pôvode bohatstva národov, zástanca teórie „neviditeľnej ruky trhu“, predstaviteľ ekonomického liberalizmu sformuloval myšlienku, že dane odoberajú prostriedky zo súkromného sektoru a tým obmedzujú jeho akumuláciu a produktivitu. Vzhľadom k jeho teoretickej orientácii nie je prekvapujúce, že štátne výdaje považoval za neproduktívne a požadoval čo ich najnižšiu mieru. Takisto sformuloval štyri daňové kánony, ktoré vyjadrujú zásadu spravodlivosti, určitosti, pohodlnosti platenia a úspornosti. Mnohé názory Adama Smitha sú bez ohľadu na dobu ich vzniku stále aktuálne a mnohí súčasní ekonómovia sa ich dovolávajú.

Vzhľadom k predmetu tejto práce je zaujímavé myslenie ďalšieho významného ekonóma 19. storočia, Johna Stuarta Milla. Mill sa stáva prvým moderným zástancam princípu platobnej schopnosti. Pretože ľudia nie sú ochotní platiť za iných, je nutné nastoliť daňovú povinnosť na základe princípu rovnej obeť. Všetci spoluobčania majú utpieť rovnakú ujmu aj keď nemajú rovnaké príjmy. V tom spočíva daňová spravodlivosť. Od určitého nezdaniteľného minima by mali byť príjmy zdanené proporcionálne, pretože vyššie príjmy vyplývajú z usilovnej práce a progresívne zdaňovanie by ich totiž nespravodlivo postihlo a zároveň ma destimulačné účinky.⁷ Táto teória bola dlhú dobu dominantná, presadzovali ju takisto neoklasickí

---

⁶ Kubátová K., Vítek L.: Daňová politika, Teorie a praxe, CODEX Bohemia, Praha 1997, str. 24

⁷ Kubátová K., Vítek L.: Daňová politika, Teorie a praxe, CODEX Bohemia, Praha 1997, str. 27

ekonomovia. Až hospodárska kríza ktorá začala v USA koncom 20.tych a počiatkom 30.tych rokov a neskôr ovplyvnila ekonomiku celého sveta dala priestor vzniknúť novým teóriám ktoré spochybňovali „neviditeľnú ruku trhu“.

John Maynard Keynes vo svojej Obecnej teórii zamestnanosti, úrokov a peňazí pripisuje význam rozpočtovým opatreniam smerujúcim jednak k zvýšeniu efektívneho dopytu, tak k stimulácii nedostatočnej investičnej činnosti. V rámci týchto opatrení je daniam určená významná úloha. Progresívne dane zvyšujú sklon k spotrebe prerozdelením dôchodkov v prospech príjemcov nižších dôchodkov. U nižších dôchodkov je totiž sklon k spotrebe vyšší než u vyšších.⁸ Podľa Keynesa má výkyvy, ktoré sú vlastné trhovej ekonomike a voľnému trhu mierniť progresívne zdanenie, ktoré v dobe konjunktúry odčerpáva od obyvateľstva viac prostriedkov ako v dobe recesie.

Keynesiánska hospodárska politika, ktorá podporovala deficitný rozpočet v prospech investičnej činnosti sa ujala vo väčšine vyspelých krajín po druhej vojne. Až v 60.tych a 70.tych rokoch 20.storočia sa ukázalo že uplatňovanie tejto politiky vedie k nežiaduco vysokej inflácii. Nastupujúci neokonzervatívci boli za potlačenie štátnych zásahov a preferovali samoregulujúce mechanizmy trhu. Ich nová daňová teória, teória strany ponuky, na rozdiel od keynesiánskej stimulácii dopytu je za povzbudenie ponukovej strany ekonomiky. Teória strany ponuky dosiahla najväčšieho ohlasu vo svete práve formuláciou tzv. „ozdravovacej daňovej politiky“. Táto politika spočíva v posilnení váhy nezdanených príjmov, ako hlavného nástroja daňovej expanzie. Zníženie daňového zaťaženia má viesť k vyššej pracovnej aktivite a vyšším úsporám a ich premeneniu v investície.

Teória strany ponuky v oblasti daní je vyjadrená makroekonomicky známou „Lafferovou krivkou“.⁹ Táto krivka vyjadruje spôsob, akým daňová sadzba ovplyvňuje daňové výnosy.

⁸ Kubátová K., Vítek L.: Daňová politika, Teorie a praxe, CODEX Bohemia, Praha 1997, str. 30

⁹ Kubátová K., Vítek L.: Daňová politika, Teorie a praxe, CODEX Bohemia, Praha 1997, str. 31

Z uvedeného grafu je možno vyčítať že pri nízkych daňových sadzbách výnos štátu rastie s rastom daňovej sadzby, ale od určitého bodu (tzv. Lafferov bod) sa so zvyšujúcou sadzbou daňový výnos znižuje. Pri veľmi vysokej daňovej sadzbe sú ľudia odradzovaní od zárobkovej činnosti podliehajúcej zdaňovaniu a dávajú prednosť voľnému času no predovšetkým daňovým únikom. Z grafu je tiež viditeľné, že štát môže rovnaký daňový výnos dosiahnuť pri dvoch rôznych sadzbách dane, a to pri sadzbe nízkej a vysokej.

1.4 Daňové zásady

Nech už je zvolená koncepcia daňového systému akákoľvek, zákonodarca by mal stále brať do úvahy daňové zásady zostavené už Adamom Smithom v jeho „Daňových kánonoch“, ktoré sú uznávané dodnes. Daňové zásady sú vlastne pravidlá postupu štátu ktorými by sa mal riadiť pri tvorbe daňového systému

Zásada zákonnosti

Je to zásada vlastná právnemu štátu. Vyjadruje skutočnosť, že dane a poplatky nemožno ukladať svojvoľne a predpismi nižšej právnej sily, ale len na základe zákona a v takej výške ako určuje zákon.

V Českom právnom poriadku je táto zásada vyjadrená priamo v Listine základných práv a svobod, v článku 11, odstavce 5, kde je stanovené že Daně a poplatky lze ukládat jen na základě zákona.¹⁰

Zásada daňovej spravodlivosti

Považujem ju za zásadu najdôležitejšiu a to z toho dôvodu že nespravodlivosť v tomto smere je ľuďmi vnímaná obzvlášť citlivo. Všeobecne sa dá povedať že daný daňový systém spĺňa požiadavku spravodlivosti ak sa každý subjekt podieľa primeranou čiastkou na verejných výdavkoch. Zásada spravodlivosti je úzko spätá s redistribučným princípom daní, pretože má zabezpečiť spravodlivejšie rozdelenie dôchodkov ako slobodný a voľný trh. Táto zásada sa uplatňuje v dvoch ponímaniach, ako zásada prospechu (úžitku) a zásada daňovej schopnosti. Prvá zmienaná zásada vychádza z toho, že ľudia majú byť zdanení úmerne prospechu ktorý získavajú z vládnych programov. Tejto zásade je imanentné to, že je možné ju uplatňovať len na obmedzený okruh výdavkov. Musia to byť výdavky také, ktoré je možno prepočítať na konkrétneho beneficienta. Zásada daňovej schopnosti na druhej strane spočíva v tom, že každý subjekt prispieva na verejné výdavky podľa svojej platobnej schopnosti. Výška daní sa vzťahuje k príjmu alebo bohatstvu platiteľa. V krajinách kde majú

¹⁰ Listina základných práv a svobod, Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

z verejných služieb prospech konkrétne identifikovateľné skupiny sa vlády opierajú o zásadu zdanenia podľa prospechu.

Isté je že dane sú vo všetkých štátoch a spoločnostiach nepopulárne, vlády často nevychádzajú pri tvorbe spravodlivého daňového systému ani zo zásady prospechu ani z platobnej schopnosti ale volia často kompromisy ktoré sú odrazom subjektívneho a politicky motivovaného rozhodnutia tvorcov daňových zákonov, lobistických záujmov v parlamente a fiškálnych požiadaviek.

Zásada efektívnosti

Ďalšou zásadou, ktorá by sa mala uplatňovať pri tvorbe daňových systémov je zásada efektívnosti. Tejto zásade je vlastné to, že každá spoločnosť sa snaží aby pri výbere daní boli náklady s tým spojené čo najnižšie.¹¹ Efektívnosť daní sa prejavuje v dvoch aspektoch. Na jednej strane sú to priame náklady na správu daní a náklady nepriame, vyvolané u daňovníkov.

Priame náklady štátu na správu daní predstavujú náklady na organizáciu daňového systému, na evidenciu daňových platiteľov, na výber daní, náklady vznikajúce pri daňových kontrolách a ďalšie. Správne náklady rastú so zložitou daňového systému, s počtom rôznych daní, s počtom daňových sadzieb, s počtom daňových výnimiek a podobne.

Podiel nákladov na správu daní v roku 2005 v ČR bol 2,5 % a v Slovenskej republike 2,3 %. V porovnaní s Veľkou Britániou s 1,1 % a USA s 0,5 % sú systémy na Slovensku a v Čechách veľmi neefektívne. Je to dané hlavne tým, že v oboch krajinách správa daní zamestnáva cca 2,5 krát viac úradníkov než je obvyklé.

Zásada jednoduchosti a určitosti daňového systému

So zásadou efektívnosti daňového systému úzko súvisí zásada jednoduchosti daňového systému. Jednoduchosť daňového systému s jednou sadzbou dane

---

¹¹ Marušin J: Dane a daňové systémy, TUKE, Košice 1997, str. 69

a s maximálnou elimináciou daňových výnimiek sú jedným zo spôsobov ako znížiť náklady štátu na správu daní. Táto prípadná jednoduchosť daňového systému sa prejavuje aj u nepriamych nákladov. Sú to náklady ktoré zaťažujú daňovníkov pri plnení ich daňových povinností. Je to napríklad čas nevyhnutný na vyplnenie daňového priznania a oboznámenie sa s daňovými zákonmi, platby daňovým poradcom a podobne. Čím je daňový systém komplikovanejší, tým viac stúpajú aj tieto nepriame náklady ktoré znášajú daňovníci.

Podľa zásady určitosti by mal daňový subjekt ako aj správca dane presne vedieť z čoho, v akej výške, komu a v akom termíne daň treba zaplatiť

Zásada neutrality zdanenia

S efektívnosťou daní súvisí aj požiadavka na to aby dane nepôsobili negatívne na ekonomické chovanie subjektov. Ponuková stránka ekonomiky nesmie byť potlačovaná pokiaľ nemá dlhodobu dochádzať k obmedzeniu rastu. Dane preto nemajú obmedzovať pracovné úsilie ľudí, ochotu šetriť a prijímať podnikateľské riziko.¹² Zdanenie má mať teda čo najmenší vplyv na správanie sa povinných subjektov. Má byť neutrálne, tak aby neskresľovalo hospodárske procesy.

Zásada všeobecnosti zdanenia

Daň by mali platiť všetky subjekty a nemali by existovať žiadne privilégia a inštitúty daňovej imunity.

---

¹² Kubátová K., Vítek L.: Daňová politika, Teorie a praxe, CODEX Bohemia, Praha 1997, str. 33

1.5 Daňový systém

Daňový systém vyjadruje:

- Sústavu daní
- Právne, organizačne a technicky konštruovaný systém inštitúcií, ktoré zabezpečujú správu daní
- Systém nástrojov, metód a pracovných postupov, ktoré tieto inštitúcie, uplatňujú vo vzťahu k daňovým subjektom.¹³

Daňová sústava je súbor konkrétnych daní uplatňovaných v danej krajine v príslušnom zdaňovacom období, ktorým je kalendárny, resp. daňový rok. Dane sú predpisované a vyberané na základe platnej daňovej legislatívy daného štátu.¹⁴

Okrem právnych noriem je však pre vznik daňovoprávných vzťahov dôležitá aj existencia ďalších skutočností, ktoré podmieňujú vznik týchto daňovoprávných vzťahov. Okolnosti, ktoré spôsobujú vznik, zmenu alebo zánik právnych vzťahov a tým vyvolávajú určité právne následky sa nazývajú v právnej teórii právne skutočnosti.¹⁵

Každá daň má svoje zákonom predpísané náležitosti. Základne z nich sú predmet dane, subjekt dane, základ dane, sadzba dane a jej splatnosť.

Predmet dane

Zásady a princípy zdaňovania sa rôznym spôsobom uplatňujú podľa toho, čo bude predmetom zdanenia. Môže ním byť príjem (dôchodok), spotreba alebo vlastníctvo istého druhu majetku. Predmet dane tiež ovplyvňuje názov konkrétnej dane (napríklad daň z príjmu, daň z nehnuteľností a podobne).

¹³ Grůň L.: Dane včera, dnes a zajtra, Eurounion, Bratislava 2001, str. 38

¹⁴ Lenártová G.: Daňové systémy, Ekonom, Bratislava 2004, str. 91

¹⁵ Boguszak, J., Čapek, J. Teorie práva, CODEX Bohemia., Praha, 1997, str. 98

Pri zdaňovaní príjmu je často problém určiť čo vôbec zdaniteľný príjem bude tvoriť, pretože niektoré druhy príjmu sa ťažko vyjadrujú, napríklad príjmy naturálne alebo implicitné. Percentá dane z hrubého príjmu vychádzajú z teórie obete, podľa ktorej majú daňovníci utpieť rovnakú ujmu alebo obeť na svojom úžitku. Zdanenie príjmu je taktiež nepopulárne, lebo daňovník si je vedomý aké dane platí. Na druhej strane má zdanenie príjmu aj výhody v podobe významného redistribučného efektu a pružného a predvídateľného príjmu verejných rozpočtov.

Ďalším predmetom zdaňovania je spotreba. Štát v tomto prípade zdaňuje predaj alebo spotrebu istej skupiny výrobkov (napr. tabak, alkohol, pohonné hmoty). Pri zdanení spotreby sa zdôrazňuje názor na pozitívne aktivity, podľa ktorého je práca hodnotená kladne, zatiaľ čo spotreba skôr negatívne. Spotrebné dane sú menej spravodlivé než daň z príjmu nakoľko ich platí v rovnakej výške každý bez ohľadu na svoj príjem. Sú ale na druhej strane stabilnejším a výnosnejším zdrojom príjmov štátneho rozpočtu. Taktiež sú menej viditeľné pretože sú uvedené v cene výrobku a preto si spotrebiteľ väčšinou ani neuvedomuje akú vysokú daň platí.

Pozitívum spotrebných daní je to, že nimi možno regulovať nežiaduce chovanie jedincov (najmä fajčenie a alkoholizmus), ktoré následne zaťažuje štátny rozpočet prostredníctvom výdavkov na zdravotníctvo a sociálnu politiku. Veľká výhoda spotrebných daní spočíva aj v tom že niektoré príjmy unikajú zdaneniu a tak diferencné spotrebné dane, napríklad na luxusný tovar, sú jedinou možnosťou určitej redistribúcie. Jej objem je však značne obmedzený práve v dôsledku vysokej elasticity substitúcie a veľkého poklesu spotreby luxusného tovaru po jeho zdanení.¹⁶

Ďalším druhom zdaňovania ktoré úzko súvisí so spotrebnými daňami a má za funkciu okrem získavania finančných prostriedkov v prospech štátu aj reguláciu chovania povinných subjektov je zdaňovanie prostredníctvom ekologických daní. Sú to dane ktoré boli zavedené primárne za účelom obmedzovania existencie negatívnych externých efektov ovplyvňujúcich životné prostredie. Túto funkciu môže

¹⁶ Kubátová K., Vítek L.: Daňová politika, Teorie a praxe, CODEX Bohemia, Praha 1997, str. 123

najlepšie plniť systém daní a poplatkov uvalených na ekologicky nešetrné produkty a činnosti. Ich zdanením ekologickými daňami by sa malo dosiahnuť toho, že tieto dodatočným zdanením predražené výrobky ktoré škodia životnému prostrediu si nebudú ľudia kupovať a tie sa preto prirodzene časom prestanú vyrábať. Takisto činnosti škodlivé pre životné prostredie (napríklad vypúšťanie odpadových vôd, produkcia emisií do ovzdušia) sa tým že budú podliehať zdaneniu a poplatkom eliminujú na minimálnu mieru. V súčasnosti najprepracovanejší systém ekologických daní a poplatkov v Európe má tradične Švédsko a Dánsko.

Predmetom zdanenia je napokon vlastníctvo majetku. Pri rovnakom príjme má osoba s väčším majetkom nepochybne aj väčšiu platobnú schopnosť. Avšak osoba ktorá nadobudla majetok svojim vlastným pričinením mala zdroj majetku - príjem - už zdanený daňou z príjmu. Existencia majetkových daní je odvodená aj z teórie štátu ako ochrancu majetku a často sa tieto dane chápu ako poplatok za služby ktoré vlastníci majetku dostávajú od vlády a umožňujú im lepšie využívať svoj majetok (napr. vodovod, kanalizácia, a pod.). Majetkové dane taktiež v menšej miere negatívne ovplyvňujú pracovné úsilie než daň z príjmu. Napriek tomu sú nepopulárne pretože daňovník priamo vníma intenzitu zdanenia. Najväčšou výhodou majetkových daní je v podmienkach globalizácie ich imobilita ako predmetu dane a nemožnosť ich úteku za lepšími podmienkami

Ako už bolo spomenuté, optimálny daňový systém nie je možné stanoviť. Aj každý typ dane podľa predmetu zdaňovania obsahuje rôzne deformácie a nevýhody pre tú ktorú skupinu obyvateľstva. No v dôsledku využívania viacerých typov daní sa eliminujú nedostatky ich jednotlivých typov. Príkladom je kombinácia priamych daní, u ktorých prevažuje princíp spravodlivosti a daní nepriamych, s hlavným princípom efektívnosti

Subjekt dane

Je to buď osoba fyzická alebo právnická, ktorá je podľa daňového zákona povinná odvádzať alebo platiť daň. Daňový subjekt je vymedzený pre každú daň

samostatne rôznymi daňovými zákonmi. Rozlišujú sa dva typy daňových subjektov – daňovník a platiteľ.

Daňovník je jedným z dvoch druhov daňových subjektov. Je ním fyzická alebo právnická osoba, ktorej príjmy, majetok alebo úkony sú priamo podrobené dani. Daňovník je vždy vymedzený príslušným daňovým zákonom. Je tomu tak v prípade u dane z príjmu fyzických osôb, dane z príjmu právnických osôb (u týchto daní je však definovaný aj ich platiteľ), dane cestné, dane z nehnuteľnosti.

Platiteľ dane je taká fyzická alebo právnická osoba, ktorá pod vlastnou majetkovou zodpovednosťou odvádza správcovi dane daň od daňovníkov vybranú alebo daňovníkom zrazenú. Samozrejme právo a súčasne i povinnosť daň od daňovníkov vybrať (napr. tým spôsobom, že ju zahrnú do ceny predávaného tovaru alebo poskytovaných služieb) či ju daňovníkom zraziť (napr. pri výplate miezd alebo dividend) je platiteľom dané zákonom. Ako daňovník, tak aj platiteľ dane sú subjektmi povinnými, zatiaľ čo na druhej strane stojí štát so svojimi orgánmi, ktoré plnia funkciu správcu dane, ako subjekt oprávnený.

Každý štát má svoju vlastnú organizačnú štruktúru svojich finančných a daňových orgánov. V Českej republike je ústredným orgánom štátnej správy pre správu daní a poplatkov podľa paragrafu 4 zákona č. 2/1969 Sb. Ministerstvo financií. Sústavu územných finančných orgánov tvoria finančné úrady a finančné riaditeľstvá, do ktorých pôsobnosti podľa zákona č. 531/1990 Sb. o územných finančných orgánoch patrí okrem iného aj správa daní a poplatkov.

Právom aj povinnosťou všetkých daňových subjektov je úzko spolupracovať so správcom dane pri správnom stanovení a vyberaní dane.¹⁷

---

¹⁷ Bakeš M a kol: Finanční právo, 4. vydání, C.H. Beck, Praha 2006, str. 194

Základ dane

Predstavuje rozdiel príjmov a výdavkov alebo výnosov a nákladov vynaložených na dosiahnutie, zabezpečenie a udržanie príjmov. To znamená, že predstavuje taký základ, z ktorého daňovník alebo platiteľ vypočíta daňovú povinnosť (v praxi sa často upravuje o pripočítateľné a odpočítateľné položky).

Sadzba dane

Vzhľadom k vysokému percentu výdavkov na dane je dôležité vedieť ako je povinnosť platiť dane rozložená medzi jednotlivé domácnosti. Celkové ukazovatele makroekonomických príjmov a sadzby jednotlivých daní neposkytujú informácie o skutočných, efektívnych daňových sadzbách a rozdelenie daňového zaťaženia medzi jednotlivé príjmové skupiny. Efektívne daňové sadzby veľmi závisia na príjme domácností, situácie na trhu práce, rodinných okolnostiach a ďalších faktoroch. Použitie makro ukazovateľov vytvára neodpovedajúci prehľad o daňovom zaťažení, ktorému je vystavená väčšina populácie. Vzhľadom na predmet práce sa budem venovať sadzbám dane v samostatnej, tretej časti tejto práce.

Splatnosť dane

Splatnosťou dane nazývame moment, s ktorým príslušný daňový predpis spája uskutočnenie daňovej povinnosti daňovníkom. Z formálne právneho hľadiska ide o obdobný časový prvok v právnych vzťahoch aký existuje aj u iných peňažitých záväzkov, napríklad občianskoprávných.¹⁸

---

¹⁸ Bakeš M a kol: Finanční právo, 4. vydání, C.H. Beck, Praha 2006, str. 195

1.6 Optimálny daňový systém

Konštrukciu daňového systému ovplyvňujú všeobecné požiadavky na neho kladené akými sú zásady zdanenia resp. daňové princípy. Kladené požiadavky záležia od toho kto daňový systém vytvára alebo ho posudzuje.¹⁹ Z hľadiska daňovníka by bol najlepší daňový systém ktorý by ho čím menej zaťažoval, naopak vláda ktorá zabezpečuje verejné financovanie preferuje čím väčší objem vybratých daní. Tam kde bude vláda svoj daňový systém obhajovať, tam ho bude opozícia ako nespravodlivý voči jednotlivým sociálnym skupinám spochybňovať. Optimálny daňový systém chápeme ako systém v ktorom budú zabudované vzájomne protirečivé daňové princípy.

Daň z príjmov fyzických osôb má zabezpečovať vysokú spravodlivosť vďaka svojej progresivite. U najväčších dôchodkov tak vzniká veľký substitučný efekt s negatívnym dopadom na efektívnosť. Zvýšením sadzieb v stredných pásmach môžeme zvýšiť priemernú daňovú sadzbu najvyšších príjmových skupín bez postihnutia ich marginálnych sadzieb.

Spravodlivosť redistribúcie možno doplniť spotrebným zdanením ktoré spôsobuje menšie nadmerné daňové bremeno ako spôsobuje zdanenie prostredníctvom dôchodkovej dane. Diferencované spotrebné zdanenie je ale administratívne náročné čo zvyšuje popri dosiahnutej spravodlivosti neefektívnosť.

Pri voľbe štruktúry zdanenia rozhodujú vlády respektíve miestne samosprávy o tom, ako získať potrebné zdroje od fyzických a právnických osôb a vložiť ich do kolektívnej spotreby a investícii štátu. Dochádza tak k transformácii reálnych zdrojov zo súkromných majetkov na kolektívny majetok.²⁰

¹⁹ Marušin J: Dane a daňové systémy, TUKE, Košice 1997, str. 67

²⁰ Marušin J: Dane a daňové systémy, TUKE, Košice 1997, str. 67

2.Reformy daňových systémov

2.1 Budovanie sociálnych štátov po II. Sv. vojne a progresívna daň

Budovanie sociálnych štátov po druhej svetovej vojne predovšetkým v Európe so sebou nieslo samozrejme každoročný rast verejných výdavkov. Jediný spôsob ako naplniť stále deficitné rozpočty bolo neustále zvyšovanie daňových sadzieb a vytváranie stále nových daňových a poplatkových povinností. Zdaňovanie progresívnou sadzbou sa zdalo pre politikov ideálne, pretože bohatých a viac zarábajúcich ktorým vysoké dane ubližujú je v každej spoločnosti menej než chudobnejších, ktorým štedrá sociálna politika financovaná z daní bohatých prospieva a preto takúto politiku podporujú vo voľbách.

To samozrejme bolo dlhodobo neudržateľné a prinášalo stále väčšiu a väčšiu nespokojnosť daňových poplatníkov, či už fyzických alebo právnických osôb. Táto nespokojnosť bola hybnou silou, ktorá sa stala spúšťačom reformného pohybu. Politické strany v prirodzenom boji o moc vo voľbách prinášali recepty ako túto situáciu riešiť a najčastejšie používaným slovom politikov sa stalo slovo reforma. Posledné dve dekády dvadsiateho storočia sa niesli v znamení intenzívneho úsilia mnohých krajín o uskutočnenie reforiem daňových systémov.

Daňová legislatíva (a teda aj daňová sústava) patrí k najčastejšie sa meniacim častiam právneho systému. Najobvyklejším dôvodom je prenášanie politických preferencií a volebných programov do ekonomiky, ktoré je najjednoduchšie prostredníctvom daňových opatrení.²¹

---

²¹ Kubátová K., Víttek L.: Daňová politika, Teorie a praxe, CODEX Bohemia, Praha 1997, str. 126

2.2 Kríza a nutnosť reforiem

Zásadne reformné zmeny v poslednej štvrtine dvadsiateho storočia zasiahli tak vyspelé krajiny (Nemecko, USA, Veľká Británia) ako aj mnohé rozvojové krajiny. V USA R. Raegan a vo Veľkej Británii M. Thatcherová výrazne znížili sadzby daní z príjmov a celkovo zjednodušili daňový systém svojich krajín. Tým že takýto krok učinili vlajkové lode svetovej ekonomiky neskôr ich boli nútene nasledovať ostatné krajiny. Spoločným cieľom všetkých horeuvedených reforiem napriek ich mnohých špecifikám bola obava z demotivačného pôsobenia vysokých daní vnútri ekonomiky. To sa prejavovalo v nižšom sklone zarábať a vytvárať hodnoty. Nemenej dôležitý faktor bol aj takisto ekonomický vzostup východoázijských krajín (tzv. Ázijských tigrov) a obava západných krajín zo straty medzinárodnej konkurenčnej schopnosti navonok v dôsledku vysokých nákladov a následne aj cien produkcie. Množstvo daňových sadzieb a výnimiek vytváralo deformácie spočívajúce v zdaňovaní podobných činností nerovnakou výškou.

Snaha o celkové zjednodušenie a sprehľadnenie daňových systémov, najmä odstránenie nesystémových stimulačných prvkov pre ich komplikovanú správu, negatívny vplyv na alokáciu zdrojov, vytváranie nerovností a náchylnosti k zneužitiu bola takisto hybnou silou pre reformný proces. Jedným zo zásadných bodov tohto reformného procesu bolo stanovenie či sa má miera zdanenia meniť v závislosti od výšky príjmu povinného subjektu. Táto otázka je nielen ekonomická, ale aj politická a sociologická. Na základe tohto kritéria sa dane z príjmu delia na:

Regresívne – Čím je dôchodok vyšší, tým nižšou sadzbou je zdaňovaný.

Progresívne – Čím je dôchodok vyšší, tým vyššou sadzbou je zdaňovaný.

Daň rovná (proporcionálna) – S rastom dôchodku sa sadzba dane nemení, daňovník je zdaňovaný stále tou istou sadzbou dane.

3.Sadzby dane

3.1 Historické a politické vplyvy

To aká daň z príjmu bude v tom ktorom štáte (regresívna, progresívna, prípadne proporcionálna) je otázka množstva faktorov. Úlohu tu bude nepochybne hrať historická tradícia a to, z akého spektra (ľavicového či pravicového) je vládna strana, respektíve vládne strany ktoré sa striedajú pri moci. Socialistické ľavicové strany za sociálne spravodlivý spôsob zdaňovania považujú daň progresívnu pri ktorej vstupuje do popredia sociálna solidarita. Tí, ktorí majú veľa by sa mali podľa nich podeliť s tými, ktorí majú málo. Naopak pravicové liberálne strany budú progresívnu daň považovať za nespravodlivú vzhľadom na to že snaha jednotlivca je „odmenená“ vyššou sadzbou dane a človek s menším príjmom bude od snahy zarábať viac odrádzaný, pretože vyšší plat je zdaňovaný aj vyššou percentuálnou čiastkou. Tieto rozdielne pohľady na túto problematiku nám ukazujú že slová spravodlivosť a solidarita sú veľmi relatívne a závisia z ktorej strany sa na nich pozeráme a či obsah týchto slovo vykladá politik - ľavicový socialista, alebo pravicový liberál.

Daňové sadzby sú v strede pozornosti daňových poplatníkov a bývajú predmetom častých porovnávaní a diskusií. Pritom samotné sadzby dane môžu vypovedať len veľmi málo o celkovom daňovom zaťažení poplatníkov a o stupni progresivity dane.²²

Na celkovú daňovú zaťaženosť môže mať teda okrem sadzby dane najmä vplyv predpisov ktoré určujú, ako sa stanovuje daňový základ, výška základnej nezdaniteľnej čiastky, množstvo a výška odpočítateľných položiek a podobne. Aj z tohto dôvodu rôzne tabuľky v ktorých sa porovnávajú sadzby dane v rôznych štátoch majú často krát nízku výpovednú hodnotu a ich efekt je skôr psychologický.

²² Kubátová K., Víttek L.: Daňová politika, Teorie a praxe, CODEX Bohemia, Praha 1997, str. 165

3.2 Daň regresívna

V súčasnosti najmenej vyskytujúci sa systém zdaňovania je systém regresívny, známy aj ako degresívny . Podľa tohto spôsobu zdaňovania s rastúcim príjmom sadzba dane klesá.

Najväčšiu skúsenosť s regresívnou daňou majú vo Švajčiarskej konfederácii. Každý z 26.tich kantónov tvoriacich Confœderatio Helvetica má vlastný daňový systém so samostatnými sadzbami dane. Túto formu zdaňovania však v kantóne Obwalden Švajčiarsky federálny súd označil za protiústavnú napriek tomu že sa za ňu v referende vyslovilo 86 % oprávnených voličov. Motiváciou obyvateľov tohto kantónu vzhľadom na to že kantón Obwalden je najchudobnejším článkom konfederácie bolo prilákať bohatých Švajčiarov s vysokými príjmami z ostatných kantónov a oživiť tak miestnu ekonomiku ich investíciami. Návrh počítal s daňou z príjmu pre fyzické osoby zarábajúce viac ako 300 tisíc CHF ročne vo výške 1 % a s daňou z príjmu právnických osôb vo výške 6,6 %.

Ústavný súd argumentoval tak, že takéto zdaňovanie je proti ústavným opatreniam, ktoré boli navrhnuté tak, aby sa zdaňovalo podľa ekonomickej výkonnosti.

Kauzu z degresívnej dane v Obwaldene urobili v parlamente komunisti, ich poslanec v parlamente bol prvý ktorý označil takúto daňovú súťaž za protiústavnú („zatiehli sme brzdu fiškálnemu kanibalizmu medzi kantónmi“). Ministerstvo financií promptne zareagovalo vyjadrením, že daňová konkurencia medzi kantónmi sa rušiť nebude ani sa dane nebudú harmonizovať na národnej úrovni. Nezabudlo zdôrazniť, že federalizmus a daňová konkurencia sú esenciálnou súčasťou identity Švajčiarska, ktoré krajinu zatriktívnilo pre zahraničných investorov.²³ Niet divu že takisto susedné štáty Švajčiarska, vyspelé a rozvinuté štáty EU s progresívnymi sadzbami dane vyjadrili

²³ <http://www.iness.sk/modules.php?name=News&file=article&sid=405>

znepokojenie nad takýmito nízkymi sadzbami dane a argumentujú nekalou daňovou konkurenciou.

3.3 Daň progresívna

V súčasnosti absolútne prevládajúci daňový systém je systém progresívny. Progresivita sa prejavuje predovšetkým u daniach z príjmov, a to či už fyzických alebo právnických osôb. Na základe tohto systému sú vyššie dôchodky zdaňované vyššou sadzbou dane.

Kritici progresívneho zdaňovania poukazujú najmä na fakt že je demotivujúci a daňovník s menším príjmom je od snahy zarábať viac odrádzaný pretože vyšší plat je zdaňovaný aj vyššou percentuálnou sadzbou. Práve progresívne zdaňovanie považujú za nespravodlivé pretože sa neuplatňuje na všetkých rovnaká sadzba dane z príjmu.

K zaisteniu progresivity slúžia dve možné techniky, ktorými sú:

- tabuľka daňových sadzieb
- vzorec (funkčný predpis)²⁴

Na základe tabuľky daňových sadzieb sa určuje hranica, nad ktorou je príjem zdaňovaný vyššou sadzbou ako jeho základná časť. Tomuto spôsobu sa hovorí kĺzavá progresivita. Na rozdiel od nej, pri stupňovitej progresivite vyššej sadzbe podlieha celý príjem pokiaľ je hranica prekročená. Stupňovitá progresivita je extrémne nespravodlivá nakoľko pri jej aplikácii by mohlo byť dosiahnuté mnoho nežiadúcich javov. Napríklad by z vyššieho základu po zdanení bolo možné dosiahnuť nižšieho čistého príjmu ako zo zdaneného príjmu zo základu nižšieho. Práve z tohto dôvodu prevláda v praxi kĺzavá progresívna daň z príjmu.

---

²⁴ Kubátová K., Víték L.: Daňová politika, Teorie a praxe, CODEX Bohemia, Praha 1997, str. 164

4. Rovná daň

4.1 Pojem rovnej dane

Ešte v priebehu 19.storočia vo väčšine krajín platili všetci relatívne rovnaké dane. Neskôr so stále stúpajúcimi verejnými výdavkami sa siahlo po progresívnom zdaňovaní. Ospravedlňovalo sa tým, že vyšším príjmovým skupinám vyššia daň vadiť nebude a sú povinný byť solidárny s nižšími príjmovými skupinami. O tejto problematike a o tom prečo zreformovať tento systém bolo a je nutné som sa zmienil už vyššie.

Takisto už bolo vyššie spomenuté, že jednou z vlastností optimálneho daňového systému by mala byť jeho schopnosť aby pozitívne pôsobil na hospodársky rast, rast pracovných príležitostí a motivoval k podnikaniu. Mal by mať zároveň čo najmenšie deformačne dopady, nemal by ovplyvňovať správanie spotrebiteľa. Niektorí ekonómovia, politici či dokonca vlády jednotlivých krajín videli a vidia všetky tieto pozitívne vlastnosti práve v rovnej dani. Čo rovná daň je?

Rovná daň (tiež proporcionálna, po anglicky flat tax alebo proportional tax) je taký spôsob zdaňovania pri ktorom sú všetky subjekty zdaňovania spadajúce pod rovnú daň zdanené vždy rovnakou sadzbou dane.²⁵ Príjem sa zdaňuje teda rovnakou percentuálnou sadzbou, bez ohľadu na výšku daňového základu.

Táto definícia rovnej dane je aplikovateľná na daň z príjmu (či už fyzických alebo právnických osôb). Rovná daň však môže byť použitá aj u iných druhov daní ako len u daní z príjmov, napríklad u DPH, kde rovná daň znamená že na všetky druhy tovarov a služieb ktoré jej podliehajú sa aplikuje jednotná sadzba.

---

²⁵ <http://rovnadan.unas.cz/>

4.2 Daň z hlavy

Ešte skôr než začnem pokračovať o rovnej dani musím upozorniť na rozdiel medzi predmetom tejto práce, rovnou daňou, a daňou rovnakou, nazývanou tiež daňou z hlavy. Tento systém je charakteristický tým že každý pracujúci občan bez rozdielu platí štátu mesačne istú konkrétnu paušálnu čiastku (udanú v sume a v mene a nie v percentách), ktorá je pre všetky príjmové skupiny rovnaká.²⁶

Jej obhajcovia argumentujú tým že každý občan konkrétneho štátu bez ohľadu na príjem a odvedenú daň má v podstate rovnaký nárok na verejné služby. Za prípadný nadštandard si musia bohatší priplácať (napríklad v zdravotníctve). Ak majú teda rovnaký nárok na ochranu od armády a polície, rovnaké školstvo a podobne, prečo by mali platiť dane v rôzne vysokých sumách? Vzhľadom na tieto argumenty ju považujú za najviac spravodlivú.

Poukazujú aj na jej ďalšie nesporné výhody. V prvom rade by to bola nepopierateľná jednoduchosť takéhoto daňového systému. Daň, ktorú by občan platil by totiž nepredstavovala imaginárnu čiastku (percento), ale konkrétne číslo (uvedené v príslušnej mene).

Predvídateľnosť daňových príjmov pre štát je ďalším plusom dane z hlavy. Príslušná stanovená čiastka by sa vynásobila množstvom povinných subjektov a príjem z príslušnej dane by bol takmer istý.

Vzhľadom k rovnakej výške dane by bolo veľmi ťažké nájsť vhodný kompromis pre široko rozvrstvenú spoločnosť dnešného sveta. Predovšetkým preto je daň z hlavy politicky nepriechodná a v politických kruhoch je minimum ľudí, ktorí by sa ju snažili presadzovať. V novodobej histórii sa ju pokúsila zaviesť len britská železná lady. Británia mala totiž s touto daňou skúsenosti už skôr. Pokus o jej

---

²⁶ <http://www.prave-spektrum.sk/article.php?187>

zavedenie však v roku 1990 vyvolal masové protesty a politickú nevôľu, ktorá Margaret Thatcherovú dohnala k rezignácii.²⁷

---

²⁷ <http://www.prave-spektrum.sk/article.php?187>

4.3 Pôvod rovnej dane

S návrhom rovnej dane prišli americkí ekonómovia Robert E. Hall a Alvin Rabushka²⁸. Návrh bol reakciou na neprimerane komplikovaný federálny daňový systém v USA s progresívnymi sadzbami, ktorý sa vyznačoval legálnymi aj nelegálnymi daňovými únikmi, zložitou, vysokými nákladmi, deformáciou spotrebiteľského chovania a ďalšími negatívnymi vlastnosťami.

V ich návrhu má rovná daň z osobných príjmov iba tri parametre: základ dane, nezdaniteľné minimum a jednotnú sadzbu dane. Nezdaniteľné minimum (sú ním nahradené všetky úľavy a nezdaniteľné položky) určuje do akého príjmu neplatí daňovník s danou hrubou mzdou žiadnu daň. Sadzba určuje aká časť z príjmu nad toto nezdaniteľné minimum bude tvoriť daň.

Autori návrhu sú tiež otcovia známej myšlienky zaviesť v rámci jednoduchého daňového systému daňové priznanie o veľkosti pohľadnice.

Podľa autorov by mal ďalej byť každý príjem zdaňovaný iba raz, čím by sa malo odstrániť zdaňovanie dividend. Ťažisko zdaňovania by sa malo presunúť na zdaňovanie spotreby. To, spolu so zdaňovaním každého príjmu čo najbližšie pri zdroji zabezpečí vyššiu efektívnosť výberu daní a takisto prispeje k znižovaniu daňových únikov.

Doterajší progresívny systém s množstvom výnimiek považujú za kontraproduktívny, pretože výnimky ktoré boli pôvodne určené pre sociálne slabších sú v skutočnosti využívané bohatými za účelom zníženia si daňových povinností. Nízka rovná sadzba namiesto existujúcich výnimiek zvýši príjmy obyvateľstva, čo zvýši ich motiváciu pracovať a zároveň pozdvihne celú ekonomiku. Rovná daň je podľa autorov liekom na všetky tieto a ďalšie choroby daňového systému

---

²⁸ Hall R. And Rabushka E., The Flat Tax, Second edition, Hoover Institution Press Publication, 1995

Táto teória rovnej dane Roberta E. Hala a Alvina Rabushki však bola spochybňovaná tvrdeniami ekonómov ako Vernon Hoven²⁹, podľa ktorého myšlienka jednoduchého daňového priznania o veľkosti pohľadnice je síce na prvý pohľad atraktívna, v skutočnosti by si však vyžiadala obrovské náklady spočívajúce v overovaní takto priznaných daní. Tiež štatistické údaje o ekonomike USA po zavedení Tax Reform Act³⁰ z roku 1986 (hraničná sadzba dane z príjmov bola znížená z 50 % na 28 %) nenasvedčovali tomu, že znížená sadzba dane motivuje ľudí k tomu aby viac pracovali.

V súčasnosti stále zákony a predpisy USA o federálnej dani z príjmov obsahujú neuveriteľných 67 204 strán textu (v USA je na federálnej úrovni nastavené progresívne zdanenie, na štátnych úrovniach je zavedená rovná daň z príjmu fyzických osôb v štátoch Illinois, Indiana, Massachusetts, Michigan a Pennsylvania v sadzbách od 3 % v Illinois do 5,3 % v Massachusetts). Jednotlivci a podniky vynaložia na plnenie daňových povinností tento rok zhruba 300 miliárd dolárov. Tato neuveriteľná miera zložitosti je daná silnou pozíciou lobistických firiem ktoré zastupujú svojich klientov.

V USA vznikla aj ďalšia varianta rovnej dane – negatívna daň z príjmu. Otcom tejto myšlienky nie je nikto iný ako jeden z najvýznamnejších ekonómov 20. storočia, Milton Friedman. Negatívnu daň z príjmu (negative income tax) prezentoval už vo svojej knihe *Capitalism and Freedom* z roku 1962. Podľa Milтона Friedmana ako konzervatívca a zástancu minimálnej úlohy štátu by v systéme negatívnej dani z príjmov (podobne ak pri rovnej dani) mala byť stanovená základná nezdaniteľná čiastka, ktorá by sa však používala aj na účely sociálnych dávok. Pri príjme presahujúcom nezdaniteľnú čiastku by sa daň platila iba zo sumy túto čiastku presahujúcu, v prípade ak by však daňovník nezarobil nič, dostal by istú percentuálnu časť z tejto nezdaniteľnej čiastky. Keďže daňové priznanie by zároveň slúžilo aj pre

---

²⁹ <http://www.hoven.com/>

³⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/Tax_Reform_Act_of_1986

účely sociálneho zabezpečenia, tento systém by výrazne zjednodušil a zefektívnil systém sociálnych dávok.

To že negatívna daň ako druhá zložka konceptu rovnej dane nie je v našich podmienkach niečo úplne neaplikovateľné a nereálne vyplýva aj z prednášky poslanca Vlastimila Tlustého na seminári v roku 2000 konanom v pražskom Žofíne, ktorý sa venoval rovnej dani. Podľa jeho názoru by po zavedení tohto doplnku rovnej dane – negatívnej dane – by došlo opäť k výraznému sprehľadneniu a zjednodušeniu iného veľmi neprehľadného systému – systému sociálnych dávok.³¹ Zdôraznil, že koncept rovnej dane a negatívnej dane by sa spolu veľmi vhodne dopĺňali a že tieto myšlienky sú do detailu premyslené. Ich zavedenie je len otázkou dostatočnej politickej podpory a vôle.

---

³¹ <http://cepin.cz/cze/prednaska.php?ID=157>

4.4 Princíp fungovania rovnej dane

Ako som už vyššie spomínal, rovná daň z príjmu je taký spôsob zdaňovania pri ktorom sú všetky subjekty zdaňovania spadajúce pod rovnú daň zdanené vždy rovnakou sadzbou dane.

V podstate sú však tieto sadzby vzhľadom k existencii základnej nezdaniteľnej čiastky až dve – po istú úroveň príjmu je nulová a až po prekročení nezdaniteľnej čiastky sa aplikuje konkrétna stanovená sadzba. Efektívna sadzba rastie s rastom príjmu až ku konkrétnej sadzbe ktorú však nikdy nedosiahne vzhľadom na základnú nezdaniteľnú čiastku. Rovná daň si tak v sebe zachováva progresivitu zdanenia.

Pre ilustráciu uvediem príklad, kde rovná daň je vo výške 19 % a 80 000 CZK bude nezdaniteľná čiastka.

Pri príjme 80 000 CZK teda daň činí 0 CZK a sadzba dane je 0 % . Pri príjme 160 000 CZK sa teda bude zdaňovať iba suma presahujúca 80 000 CZK, čiže suma 80 000 CZK a daň tak bude činiť 15 042 CZK, teda sadzba dane bude 9,4 %. Týmto istým postupom pri príjme 320 000 CZK bude daň činiť 45 442 CZK a teda sadzba dane bude vo výške 14,2 %.

Zatiaľ čo pri zdaňovaní príjmu a u DPH je aplikácia rovnej dane bez problémov možná, pri zdaňovaní spotreby je však jednotná sadzba na všetky tovary nevýhodná. Týmto problémom sa zaoberal aj významný ekonóm z univerzity v Cambridge, Frank Ramsey. Dopracoval sa k záveru že keď abstrahujeme od administratívnych nákladov na výber daní, jednotná sadzba spotrebnej dane je len zriedkakedy optimálna. Aj keď na prvý pohľad sa môže zdať príťažlivé, že jednotná sadzba zaťaží všetky ceny statkov rovnako a tak neskreslí relatívne ceny rôznych statkov, v skutočnosti je to inak. Po prvé nesmieme ignorovať fakt že spotrebné dane nemôžu zdaniť jeden špeciálny statok: voľný čas. A po druhé nemožno implicitne predpokladať že krivky ponuky sú dokonale elastické a spotrebiteľ tak znáša celý dopad uvalených daní.

Ramsey teda formuloval pravidlo že tovary s vyššou elasticitou dopytu by mali byť zdanené nižšou sadzbou. Môžeme povedať že dané pravidlo vychádza z princípu efektívnosti a minimalizuje nadmerné daňové zaťaženie. Na druhej strane, z hľadiska spravodlivosti by mali mať nižšiu sadzbu tovary ktoré spotrebúvajú prevažne ľudia s nižším príjmom.

Ekonomovia W.J.Corlett a D.C.Hague navrhli alternatívnu interpretáciu Ramseyovho pravidla. Poukázali na to že optimálna daňová sadzba na rôzne statky závisí od vzťahu medzi dopytom po tovaroch a voľným časom. Teda optimálna konfigurácia spotrebných daní je s vyššou sadzbou na tovary ktoré sú doplnkami (komplementárnymi statkami) voľného času a nižšou sadzbou na doplnky k práci. Čiže v konečnom dôsledku sa zabezpečí nepriame zdanenie voľného času.

Na druhej strane je však zrejmé že diferenčné zdanenie je veľmi administratívne náročné a nákladné a v extrémnej forme môže byť teoreticky nespravodlivé voči celým skupinám obyvateľstva. Tak by napríklad spotrebné dane z vína pri neexistencii spotrebnej dane z piva boli v Českej republike diskriminačné voči Moravanom.³²

---

³² Kubátová K., Víték L.: Daňová politika, Teorie a praxe, CODEX Bohemia, Praha 1997, str. 123

4.5 Výhody rovnej dane

Téme rovná daň bolo venovaných množstvo prednášok a seminárov. Na jednom z nich ktorý sa uskutočnil v roku 2000 v paláci Žofín sa zúčastnil okrem iných zástancov a reprezentantov myšlienky rovnej dane v Českej republike aj Václav Klaus. Ten na myšlienke rovnej dane ako jej najväčšiu výhodu videl jej jednoduchosť, pretože komplikovanosť, nekonzistentnosť, zložitosť a neprehľadnosť daňového systému má za následok množstvo daňových únikov. Kritizuje snahu niektorých politikov zavádzať do daňového systému ďalšie nové výnimky ktoré podľa neho vytvárajú v daňovom systéme „šedý priestor“, ktorý dokážu využívať nielen niektorí občania ale aj niektorí daňový úradníci.

Pred tým než začnem vypočítavať aké výhody so sebou rovná daň prináša, musím zdôrazniť že to čo sa pre jedného zdá byť výhodou, iný môže považovať za nevýhodu. V tejto časti práce nazvanej „Výhody rovnej dane“ budem preto logicky prezentovať názor zástancov rovnej dane a nie jej odporcov.

Jednoduchosť

Systém rovnej dane prináša do daňových systémov jednoduchosť. Jej zavedenie v čistej forme prináša zrušenie množstva daňových výnimiek a eliminuje nutnosť zložitého vypočítavania dane. Napríklad daňové zákony USA obsahujú v súčasnosti viac ako 9 miliónov slov, sú plné dier, odpočtov a výnimiek, čo v súčte činí výber daní zložitý a neefektívny.³³ Prostredníctvom výnimiek štát reguluje sociálnu politiku, hospodársku politiku a iné nefiskálne záležitosti čo je proti zásadám zdaňovania. Odstránenie týchto výnimiek umožňuje znížiť rovnú sadzbu dane čo najnižšie, z čoho môžu profitovať všetci, nielen tí, ktorí si dokážu tieto výnimky uplatniť.

Právnicki, daňový poradcovia ale aj daňový úradníci sú ďalší ktorým zložitý daňový systém vyhovuje. Neprehľadná právna úprava totiž pochopiteľne sťažuje možnosť úspešného samostatného vystupovania daňových subjektov v daňovom konaní a vytvára tak trh pre sprostredkovateľské služby ponúkané spomínanými

³³ <http://rovnadan.unas.cz/>

konzultantmi. Istú rezervovanosť koalície finančných úradníkov a daňových poradcov voči zavedeniu rovnej dane nemožno vylúčiť ani v Českej republike.³⁴

Neutrálnosť

Bez ohľadu na to akú činnosť povinný daňový subjekt vykonáva, aký má druh a výšku príjmu, sadzba dane je vždy rovnaká. Neutrálne stanovená daň nemení správanie subjektov a takisto ich neovplyvňuje a nenúti toto správanie meniť. Keď ľudia prispôbujú svoje chovanie umelo a zle vytvoreným daňovým normám, znižuje sa tým celospoločenská efektívnosť alokácie zdrojov.

Vyššia efektívnosť

Jednoduchý daňový systém je zároveň efektívnejší. Zložité daňové formuláre komplikujú povinným subjektom život a často ich nútia najímať si daňových poradcov. To zvyšuje ich náklady. A nielen ich ale aj štátu ktorého správa jednoduchého daňového systému stojí menej peňazí ako správa systému zložitého. Navyše pri rôznych sadzbách DPH je nutné určiť ktoré druhy tovarov a služieb majú spadať pod ktorú sadzbu a zároveň je nutné kontrolovať či sa tieto pravidlá zo strany obchodníkov dodržiajú, čo taktiež zvyšuje náklady vynaložené zo strany štátu.

Nízka sadzba dane, či už z príjmov alebo sadzba DPH, však nie je určite absolútna záruka že všetci budú striktné dodržiavať stanovené pravidlá. Je treba si uvedomiť, že jednoduchosť rovnej dane neznamená jej primitívnu správu.³⁵

U jednotlivcov a spoločností s vysokými príjmami bude pri ich vysokom daňovom základe aj pri nízkej sadzbe dane predstavovať daň veľkú sumu. Daňové úrady budú musieť naďalej starostlivo skúmať správnu výšku použitých vstupov a uskutočnených výstupov ako skutočností rozhodných pre stanovenie správneho základu dane.

³⁴ CEP: Sborník č. 7 "Rovná daň I.", O podstate rovné dane, Ladislav Minčič, seminár Rovná daň, 11.09.2000, Žofn, str.43

³⁵ CEP: Sborník č. 17 "Rovná daň II.", Stará známa, a prece neznáma rovná daň, Ladislav Minčič, str. 23

Celkové zvýšenie daňových príjmov štátu

Prax v mnohých štátoch ukazuje že aj keď zavedenie rovnej dane bolo pôvodne plánované ako fiškálne neutrálne, daňový výnos sa zvýšil. Odstránenie výnimiek ktoré dokázali využiť v systéme progresívneho zdaňovania najmä bohatí a šikovní prinieslo do štátnych rozpočtov nečakané príjmy. Napríklad v Ruskej federácii sa zvýšil výnos z dane z príjmov fyzických osôb o 25.2 % v prvom roku, o 24.6 % v druhom roku a o ďalších 15.2 % v treťom roku po zavedení rovnej dane.³⁶

Objektívne však nie je možné pripisovať toto zvýšenie len rovnej dani. V súvislosti s daňovou reformou došlo totiž zároveň k zníženiu odvodovej povinnosti, zvýšeniu daňovej disciplíny (represie voči daňovým únikom) a rastu ekonomiky čo sa odzrkadlilo tiež v raste miezd.

Ďalším dôkazom na podporu tohto tvrdenia je aj fakt, že keď administratíva Ronalda Reagana v roku 1981 v USA znížila najvyššiu sadzbu dane z príjmov fyzických osôb z 50 % na 28 % , podiel daní zaplatených najbohatším jedným percentom populácie vzrástol počas 80.tych rokov zo 17,9 % na 25,6 %. Zároveň vzrástol aj objem vybraných daní – v rovnakom období zhruba na dvojnásobok.³⁷ Bohatí Američania namiesto komplikovanej a často nelegálnej daňovej optimalizácii uprednostnili radšej poctivé platenie daní.

Účinnosť - rovná daň zníži množstvo daňových únikov

Celkové zvýšenie množstva daňových príjmov je aj výsledkom toho že rovná daň znižuje priestor na daňové úniky a špekulácie. Pri nižšej rovnej sadzbe bude viac ľudí ochotných poctivo zaplatiť daň zo svojho príjmu ako vynaložiť náklady na

³⁶ <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2005/wp0516.pdf>

³⁷ CEP: Sborník č. 17 "Rovná daň II.", Rovná daň – argumenty a predsudky, Pavel Kohout, str. 12

daňový únik spojený s rizikom vyrubenia vyššej dane s penále, prípadne v závažnejších prípadoch s rizikom trestného stíhania.

Najnovším príkladom ako si peniaze dokážu nájsť cestu tam kde sú daňové sadzby čo najnižšie je spor Nemecka a Lichtenštajnska. Lichtenštajnsko bolo už dávno „daňovým azylom“ pre občanov Nemecka, kde sú ich úroky zdaňované sadzbou 42 %. Lichtenštajnsko síce na nátlak EU muselo zaviesť v roku 2006 dodatočnú zrážkovu daň vo výške 15 % a jej výnos zasielať do domovských krajín vkladateľov, no aj na tento krok EU sa našiel vhodný „recept“. Svoje vklady si občania členských krajín EU pretransformovali na tzv. nadačné fondy, ktoré už spomínanej zrážkovej dani nepodliehajú. To sa samozrejme nepáči EU a zvlášť Nemecku.

Samotný lichtenštajnský knieža Hans Adam II von und zu Liechtenstein na túto tému poznamenal, že „rovná daň predstavuje zjednodušenie daní a zvýšenie daňovej spravodlivosti, ktorú možno jedine uvítať“.³⁸

K eliminácii daňových únikov prospieva aj jednotná sadzba DPH (v súčasnosti má vo svete jednotnú sadzbu DPH Litva (18%), Lotyšsko (18%), Cyprus (10%), Bulharsko (20%) a Dánsko (25%). Estónsko má 18%, donedávna ju malo bez výnimky aj Slovensko. V systéme rôznych sadzieb DPH sa totiž často špekuluje (napríklad pri nižšej sadzbe DPH na prácu ako na materiál si stavebná firma bude po dohode so zákazníkom účtovať dodaný materiál ako prácu a úsporu na dani si rozdelia) čo spôsobuje štátu často krát nezistiteľné úniky na dani z pridanej hodnoty.

Umelé znižovanie daňovej povinnosti alebo ináč povedané daňová optimalizácia, či už legálnymi alebo nelegálnymi prostriedkami je business ako každý iný. Jedná sa o aktivitu, v ktorej existujú výnosy (v danom prípade ušetrená výška

---

³⁸ Mach P: Lichtenštajnsko požaduje, aby bylo respektováno jako suverénní stát , Laissez faire, časopis pre svobodu jednotlivce, ročník XI, Unor 2008

dane) a náklady (náklady na poradcu, na partnera a náklady na riziko, že daňový únik bude neúspešný a bude nutné zaplatiť daň v plnej výške či s penále).³⁹

Nastolenie daňovej spravodlivosti

Je jasné že spravodlivosť neexistuje a z toho dôvodu neexistuje ani jej jednoznačná definícia. Zástancovia rovnej dane sa však domnievajú že maximálna miera spravodlivosti bude dosiahnutá vtedy, keď každý druh a každá výška príjmu ako aj každý subjekt bude zdanený jednou sadzbou dane - rovnou daňou.⁴⁰

Spravodlivosť daňového systému prispieva aj k účinnosti daňového systému, pretože čím viac daňovník pociťuje daňové zákony ako nespravodlivé, tým má menšie zábrany spáchať daňový únik.

Obvinenie, že rovná daň je len pre bohatých, je nezmyselné. Bohatí dnes môžu uplatňovať obrovský počet odpočítateľných položiek a výnimiek, ktoré im prinášajú obrovské úspory. V systéme rovnej dane o tieto úľavy prídu a dostanú len základnú odpočítateľnú položku a nízku sadzu. Chudobní budú vďaka základnému nezdaniteľnému minimu platiť daň buď malú alebo žiadnu.⁴¹

Čo však rovná daň odstrániť nedokáže je nespravodlivosť, ktorá spočíva v tom, že mnoho ľudí svoje osobné výdavky zahrňuje do svojho firemného účtovníctva. Takzvané „žitie na firmu“⁴² ma za následok to, že napriek svojmu vysokému životnému štandardu títo ľudia platia menšie dane ako zamestnanci, ktorí aj keď majú v skutočnosti menšie príjmy tak daňový základ si takto znižovať nemôžu.

---

³⁹ CEP: Sborník č.29 "Daňová konkurence", Vlastimil Tlustý: Rovná daň - výzva pro Českou republiku, seminář Daňová reforma na Slovensku, 26.05.2003, Národní dům na Vinohradech

⁴⁰ <http://www.sulik.sk/index.php>

⁴¹ <http://cepin.cz/cze/clanek.php?ID=298>

⁴² CEP: Sborník č. 17 "Rovná daň II.", Marný pokus vyjít z labyrintu, Miloš Čermák, str. 71

Zvýšenie konkurencieschopnosti

Z pohľadu právnických osôb a ďalších od ktorých závisí tvorba pracovných miest nie je dôležité len zdanenie samotnej právnickej osoby ale aj následné zdanenie podielov na zisku a dividend. Práve to rovná daň v ideálnej podobe ruší a zavádza princíp, podľa ktorého príjem ktorý už raz bol zdanený nemôže byť zdanený opäť. Napríklad zisky ktoré vytvorila s.r.o. sú predmetom zdanenia v tejto s.r.o. Preto keď sú vyplácané spoločníkom, nie sú už predmetom dane.⁴³

Daňová konkurencieschopnosť je v súčasnom globalizovanom svete kde sa kapitál umiestňuje podľa čo najvýhodnejších podmienok nevyhnutná. Podľa názoru Petra Macha by štát mal lákať investorov vhodným daňovým systémom – rovnou daňou a nízkou mierou byrokracie namiesto investičných stimulov ktoré považuje za nespravodlivé a nezlučiteľné so slobodným trhom. Na investičné stimuly pre vyvolených sa totiž musia skladať všetky ostatné firmy a zamestnanci prostredníctvom vysokých daní.⁴⁴

Rovná daň zachováva progresivitu

Existencia nezdaniteľného minima je inštitútom ktorý zachováva aj v systéme rovnej dane istú mieru progresivity.

---

⁴³ <http://www.sulik.sk/index.php>

⁴⁴ Literárni noviny, rubrika SPOR, str. 15, 12.06.2006

4.6 Nevýhody rovnej dane alebo argumenty jej odporcov

Odporcovia rovnej dane samozrejme spochybňujú horeuvedené argumenty ktoré hovoria v prospech rovnej dane. Aj keď niektoré pozitíva sú nevyvrátiteľné, odporcovia, spravidla prívrženci ľavicových - sociálnodemokratických strán ich relativizujú pojмами ako sociálna solidarita a sociálna spravodlivosť. Ich výhrady nie sú často ekonomické, ale skôr morálne a koncepčné. Na dane sa podľa ich názoru nemá pozeráť iba z hľadiska ekonomického a fiškálneho, dane sú podľa nich jeden z najdôležitejších nástrojov udržiavania spoločenskej súdržnosti.

Progresívna daň má byť nástrojom ako znižovať prirodzenú nerovnosť medzi ľuďmi, má odčerpávať od tých čo majú prebytok a dávať tým čo majú nedostatok. Heslo priaznivcov rovnej dane „ progresívna daň trestá úspešných“ pretransformovali na heslo „rovná daň trestá neúspešných“.

Ničím neregulovaný voľný trh má za následok jav, že bohatší sa stávajú stále bohatšími zatiaľ čo chudobní stále viac chudobnejšími. Správne nastavená progresívna daň umožňuje to, že bohatstvo (príjem) bude od istej výšky zdaňované takou vysokou sadzbou aby sa jeho značná časť vrátila chudobnejším (predovšetkým zamestnancom), na úkor ktorých bolo bohatstvo získané. V takto nastavenom systéme je výrazne sťažená možnosť nadobúdať bohatstvo až do gigantických rozmerov. Progresívna daň zrovnoprávňuje postavenie medzi tými, ktorí dokážu získať veľa a tými, ktorí dokážu získať iba málo, aj keď táto schopnosť nevypovedá vôbec nič o kvalitách človeka (ľudia sú si nerovní od narodenia, napríklad to či sa človek narodí do bohatej alebo chudobnej rodiny nedokáže nikto ovplyvniť) a o prínose toho ktorého jedinca spoločnosti.

Pri zavádzaní rovnej dane sa v drvivej väčšine prípadov zvyšujú dovtedy platné spodné sadzby dane a znižujú horné sadzby, čo prospieva bohatým (ktorí si môžu ponechať ešte viac) a škodí chudobným (ktorým z toho mála ubudne ešte viac).

Z môjho pohľadu na túto problematiku treba brať tieto argumenty vážne a pri koncipovaní daňového systému s jednotnou sadzbou dane z príjmu je nevyhnutné inštalovať do neho mechanizmy ktoré zabezpečia sociálnu solidaritu. Takisto je nevyhnutné zosúladiť daňový systém s vhodným sociálnym a pracovnoprávnym zákonodarstvom.

4.7 Aplikácia rovnej dane v praxi

Rovná daň funguje už od 40. tých rokov na Normanských ostrovoch (Jersey má 20 % daň od roku 1940; Guernsey má 20 % daň od roku 1960). Zvláštny daňový formát (dual tax) je zavedený v Hongkongu, kde vedľa seba existuje progresívne zdanenie a rovná daň.⁴⁵

Ďalšia vlna krajín ktoré zaviedli rovnú daň boli krajiny bývalého východného bloku. Po páde železnej opony sa bývalé sovietske satelity dostali do priamej ekonomickej konfrontácie so západnými krajinami. Bývalé krajiny RVHP so svojimi centrálnymi plánovanými ekonomikami a ich produktmi nemohli konkurovať vyspelým západným trhovým ekonomikám. Tieto krajiny v dôsledku absencie domáceho kapitálu museli pritiahnúť kapitál zahraničný a s tým spojené zahraničné investície. Vlády týchto krajín museli za týmto účelom uskutočniť množstvo reforiem. A jednou z nich bola aj daňová reforma. Stimulácia zahraničných investorov nízkym daňovým zaťažením spolu s lacnou a kvalifikovanou pracovnou silou dokázala splniť svoj cieľ.

Napriek týmto skutočnostiam tu existovala a stále existuje snaha niektorých sociálne demokratických politikov z krajín bývalého východného bloku aplikovať v týchto krajinách takzvaný „škandinávsky model“. Ten funguje na princípe odobratia pracujúcim čo najviac peňazí v podobe daní a po ich prehnaní cez štátny rozpočet ich čiastočné navrátenie v podobe sociálnych dávok, prídavkov na deti, na bývanie a podobne. Takto vzniká falošný dojem že štát čosi dáva, no štát v prvom rade musí pracujúci zobrať a až potom môže niečo dávať.

Škandinávskemu modelu je vlastné aj rovnosť ktoré hlása že všetci sú si rovní a cestou k tomu je progresívny systém zdaňovania kde každý nadpriemer je dôsledne a tvrdo ekonomicky trestaný.

Tento systém je však v našich podmienkach ťažko zrealizovateľný a aj v krajinách kde vďaka historickým tradíciám, ekonomickým podmienkam a mentalite

---

⁴⁵ <http://rovnadan.unas.cz/>

obyvateľstva zavedený bol, ukázal časom svoje nedostatky. Obrovská miera zdanenia zlikvidovala drobných živnostníkov a spôsobila že dnes je napríklad v Švédsku okolo 20 % obyvateľstva nejakým spôsobom odkázaných na (štedré) sociálne dávky.

Z krajiny boli následkom vysokých daní nútené odísť významné osobnosti švédskeho hospodárskeho a kultúrneho života (*napríklad zakladateľ a majiteľ reťazca IKEA Ingvar Kamrad, zalkadateľ firmy Tetra Pack A.R.Rausing a svetoznáma spisovateľka Astrid Lindgrenová, ktorá mala zaplatiť za rok 1975 daň vo výške 102 % svojho ročného príjmu*).⁴⁶

Tieto fakty spolu s presnými číslami (v roku 1970 bolo HDP Švédska na piatom mieste na svete, v roku 1980 kleslo na desiate, v roku 1990 na štrnásťte a v roku 2004 na devätnásťte miesto) nám jasne ukazujú, že takzvaný „škandinávsky model“ nebol a stále nie je vhodný pre krajiny bývalého východného bloku a namiesto neho bolo z hľadiska stanovených zámerov a cieľov vhodnejšie zvoliť systém rovnej dane z príjmov a jednotné sadzby DPH na všetky tovary a služby.

Rovnú daň s jednotnou sadzbou 26 %(od roku 2006 23 %) zaviedlo Estónsko ako v prvá európska krajina v roku 1994. Litva (33 %, od roku 2008 24 % pre FO a 15 % pre PO) a Lotyšsko (25 % pre FO a 15 % pre PO) následne taktiež nasledovali príklad Estónska. V roku 2001 Rusko stanovilo rovnú daň z osobných príjmov na úrovni 13 %, v roku 2003 s rovnakou sadzbou nasledovala Ukrajina a o rok neskôr so sadzbou 14 % Srbsko. Rovná daň je tiež v Hongkongu (15 %), Nórsku (28 %) a rovnú daň pre fyzické osoby má aj Brazília (20 %), Egypt (20 %) a Kanada (31 %).

True flat tax, čiže skutočne rovná daň (ako ekonómovia nazývajú rovnú daň kde platí skutočne rovnaká sadzba pre všetkých a všetko) bola zavedená od 1.1.2004 v Slovenskej republike. Vzhľadom na to, že v Slovenskej republike bola rovná daň zavedená takmer v čistej forme, bližšie sa jej budem venovať v samostatnej časti tejto práce.

---

⁴⁶ <http://www.prave-spektrum.sk/article.php?596>

Slovenská republika bola v roku 2005 nasledovaná Rumunskom (nová 16 % daň nahradí pásma dane fyzických osôb ktoré siahali od 18 do 40 % a 25 % daň z príjmov právnických osôb) a paradoxne v lete 2007 s myšlienkou rovnej dane vo výške len 10 % prišla ľavicová bulharská vláda. Svoj zámer sa im podarilo zrealizovať, a bezkonkurenčne najnižšia rovná daň z členských krajín EU je od 1.1.2008 realitou.

Bulharská vládna koalícia verí, že daňová reforma:⁴⁷

- zvýši konkurencieschopnosť ekonomiky
- prinesie masívny rast (už dnes dosahuje viac ako 6% ročne)
- zníži podiel čiernej ekonomiky
- zlepši daňový výber
- zníži administratívne zaťaženie
- zníži daňové zaťaženie pre väčšinu obyvateľstva

Podobne ako na Slovensku, touto radikálnou reformou vzhľadom na absenciu oslobodenia od dane pre najnižšie príjmové kategórie budú najviac ukrátení najchudobnejší Bulhari. Vláda si to uvedomuje, no v dlhodobom horizonte vidí prínos tejto reformy pre všetkých občanov.

V Poľsku má daňový systém má tri sadzby daní z príjmov – 19 %, 30 % a 40 %. Najnižšia sadzba sa platí z ročného príjmu – do 37 024,00 Zl. Z vyšších príjmov sa platí najvyššia sadzba – 40 %. Súčasný premiér Donald Tusk sa však vyjadril že je naklonený myšlienke "pro-rodinnej" rovnej dane s niekoľkými výnimkami. Jeho menší koaličný partner - Roľnícka strana, sa v minulosti naopak stavala proti. Predseda vlády ale tvrdí že dnes by myšlienku rovnej dane strana zastupujúca roľníkov mohla podporiť.

Takisto podľa niekdajšieho premiéra Maďarska Viktora Orbána, lídra hlavnej opozičnej strany, konzervatívnej FIDESZ-MPP, Maďarsko „nebude mať voľbu“ inú,

---

⁴⁷ <http://www.euractiv.sk/danova-politika/clanok/bulharsko-ma-najnizsiu-rovnu-dan-v-eu>

než pridať sa „k vlaku s rovnou daňou“, aby mohlo udržať konkurencieschopnosť krajiny a udržať si svoj podiel zahraničných investícií.⁴⁸

Ako som už spomenul, rovná daň je pojem všeobecný a v každej z uvedených krajín sa prejavuje v inej forme. V Slovenskej republike, Rumunsku a Srbsku (aj keď tu sa na príjem presahujúci zhruba 6500 euro ročne uvaluje vyššia daň) platí s malými výnimkami true flat tax (skutočná rovná daň). V ostatných krajinách kde bola rovná daň zavedená sa objavujú jej rôzne deformácie, spočívajúce najmä v rôznych sadzbách pre fyzické a právnické osoby.

Celkovo je rovná daň, alebo takmer rovná daň, zavedená v 33. krajinách sveta a tieto krajiny majú v priemere 15.tich rokov dvojnásobný rast HDP oproti krajinám ktoré rovnú daň nemajú. Pri porovnaní menej vyspelých krajín je rast HDP takmer štvornásobný v prospech krajín s rovnou daňou.⁴⁹

---

⁴⁸ <http://www.euractiv.sk/ekonomika-a-euro/clanok/rovna-dan-vseliak-alebo-pandorina-skrinka>

⁴⁹ <http://www.sulik.sk/index.php?section=danova-reforma&subsection=faq2&article=4-kto-ma-rovnu-dan?>

4.8 Rovná daň a Európska únia

Z uvedeného výčtu krajín kde bola rovná daň zavedená je evidentné že sú to v prevažnej miere nové členské štáty EÚ. K tomuto kroku pristúpili aby učinili svoje ekonomiky atraktívnejšie a konkurencieschopnejšie. To sa im aj podarilo a prílev zahraničných investícií sa rapídne zvýšil. Dane totiž nevplývajú na podnik len z hľadiska absolútnej výšky daňovej povinnosti, ale aj komplikovanosťou daňových predpisov, zložitosťou a počtom administratívnych úkonov s nimi spojenými, celkovou prehľadnosťou, stabilitou a teda predvídateľnosťou daňového systému.⁵⁰

Mnoho zahraničných firiem pochádzajúcich zo „starých“ členských štátov presunulo svoje spoločnosti do „nových“ členských štátov. Takisto väčšia prepojenosť sveta a globalizácia umožňuje aby sa, či už legálne alebo nelegálne, presúvali daňové základy do krajín s nižšími mierami zdanenia a tým sa znižovala daňová povinnosť. To samozrejme neteší vlády krajín pôvodnej európskej 15.tky a niektorí predstavitelia týchto vlád obvinili členské štáty s nízkymi sadzbami rovnej dane z „ekonomického dumpingu“. Konkrétne nemecký kancelár Gerhard Schröder a švédsky premiér Goran Persson povedali, že východné „tranzitívne“ ekonomiky si mohli dovoliť daňové škrtky v neposlednom rade preto, že akékoľvek stratené príjmy sú kompenzované pomocou z EÚ. Tento argument bol opakovane vyvrátený „tranzitívnymi“ krajinami ktorých sa týkal.⁵¹

Títo politici ďalej presadzovali, aby po vzore dane z pridanej hodnoty a spotrebných daní boli Bruselom koordinované aj dane z príjmov a tým by bol eliminovaný „daňový dumping“.

Základ daňovej harmonizácie je už v Rímskych zmluvách z roku 1957, konkrétne v článkoch 93 až 99 Zmluvy o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva. To že zo zmieňovaných deviatich článkov sa len dve týkali daní priamych a všetky ostatné daní nepriamych už akoby naznačovalo budúci vývoj. Zatiaľ čo u DPH a nepriamych daní (tzv. akcízy) je dosiahnutý v krajinách EÚ

⁵⁰ Solík P.: Daňová konkurencia – áno či nie? Nadácia F.A. Hayeka, 2007. str.3

⁵¹ <http://www.euractiv.sk/ekonomika-a-euro/clanok/rovna-dan-vseliek-alebo-pandorina-skrinka>

prostredníctvom smerníc vysoký stupeň harmonizácie, harmonizácia v oblasti priamych daní fakticky neexistuje. Do roku 1990 bola napriek množstvu návrhov a štúdií prijatá iba jedna smernica z oblasti priamych daní, a to smernica č. 77/799/EC o vzájomnej súčinnosti medzi kompetentnými orgánmi členských štátov. Neskôr boli ešte prijaté štyri v súčasnosti platné smernice týkajúce sa priamych daní. V súčasnosti existuje snaha o harmonizáciu predovšetkým v oblasti dane z príjmov právnických osôb.

Brániť daňovej konkurencii a daňovému dumpingu v rámci členských štátov bolo úlohou Kódexu daní z príjmov právnických osôb, ktorý obsahoval záväzky členských štátov v daňovej oblasti. Kódex však nemá žiadnu záväznosť a jeho povaha je len odporúčacia.

Podľa článkov 93 a 94 Zmluvy o Európskych spoločenstvách je cieľom Európskych spoločenstiev dosiahnutie zavedenia jednotného trhu a jeho udržanie. Z dokumentov a stanovísk orgánov EÚ pritom vyplýva že za jednu z podmienok hladkého fungovania jednotného trhu je považovaný aj istý stupeň daňovej harmonizácie.⁵²

Komisia však verí, že neexistuje potreba celoplošnej harmonizácie daňových systémov členských štátov. Za predpokladu, že rešpektujú pravidlá Spoločenstva, členské štáty môžu slobodne rozhodnúť, aký daňový systém považujú za najvhodnejší podľa svojich preferencií.⁵³

Vzhľadom na novo vzniknutú situáciu boli aj „staré“ členské štáty nútené vykonať aspoň čiastkové daňové reformy. Krajiny ako Nemecko, Rakúsko, Fínsko, Dánsko boli nútené za účelom zvýšenia investícií a podpory rastu uskutočniť daňové škrtky.

Daňová harmonizácia na úrovni Európskej únie na úkor daňovej suverenity jednotlivých členských krajín by bola bezpochyby krok späť. Rôzne daňové systémy v

⁵² Solík P.: Daňová konkurencia – áno či nie?, Nadácia F.A. Hayeka, 2007. strana 7

⁵³ <http://www.euractiv.sk/ekonomika-a-euro/clanok/rovna-dan-vselielik-alebo-pandorina-skrinka>

jednotlivých štátoch sú nutnou podmienkou konkurencie, ktorá je zdrojom bohatstva a blahobytu ľudí. Odlišné daňové systémy a daňová konkurencia zároveň vedú k presúvaniu kapitálu a pracovných príležitostí z oblastí s vyššími do oblastí s nižšími daňovými zaťaženiami. Daňová konkurencia tak obmedzuje moc politikov a záujmových skupín a podporuje súťaž medzi vládami o vytváranie priaznivejších ekonomických podmienok v ich krajinách. Výsledkom v praxi sú daňové reformy a znižovanie daní vo viacerých krajinách.⁵⁴

Podľa aktuálnych údajov Eurostatu⁵⁵ krajinami s najvyšším podielom daní na HDP sú tradične škandinávске štáty a to Švédsko s 52,1 % nasledované Dánskom s 51,2 %. Na druhom konci rebríčka je jediná krajina zo „starých“ členov Írsko s 32,2 %, ďalej sú na najnižších pozíciách už iba nové členské štáty ktoré vstúpili v období rokov 2004-2007.

Konkrétne z krajín kde bola zavedená rovná daň má podiel daní na HDP Rumunsko (28,8 %), Litva (29,2 %), Slovensko (29,5 %), Lotyšsko (29,6 %) a Estónsko (31 %).

Česká republika s podielom 36,3 %, Maďarsko s 38,6 % a Poľsko s 34,2 % sa nachádzajú tiež pod priemerom EÚ ako celku. Jedná sa o štáty v ktorých rovná daň zavedená nebola.

---

⁵⁴ <http://www.hayek.sk/content/view/329/56/>

⁵⁵ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1090,30070682,1090_33076576&_dad=portal&_schema=PORTAL

4.9 Rovná daň a Česká republika

V súčasnosti platný a účinný zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů upravuje v svojej časti prvej daň z príjmu fyzických a v svojej druhej časti daň z príjmov právnických osôb. Do 1.1.2008 sa uplatňovala u fyzických osôb progresívna daň so sadzbami 12 % až 32 %, príjem právnických osôb bol zdaňovaný sadzbou 24 %. Po tomto dátume vstupuje do účinnosti novelizované znenie tohto zákona, ktoré ruší progresívne zdanenie u fyzických osôb a nastoluje jednotnú, čiže rovnú daň pre fyzické osoby bez ohľadu na výšku príjmu vo výške 15 %, ktorá ma od 1.1.2009 poklesnúť až na 12,5 %. U právnických osôb je od 1.1.2008 sadzba dane 21%, s účinnosťou od 1.1.2009 20 % a s účinnosťou od 1.1.2010 19 %. (na investičné fondy, podielové fondy a penzijné fondy sa vzťahuje na rozdiel od ostatných právnických osôb sadzba 5 %)

Novelizácia zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů účinná od 1.1.2008, dielo politického kompromisu teda v Českej republike nezavádza rovnú daň, ale iba jednotnú sadzbu dane z príjmov fyzických osôb. Navyše sadzba 15 % sa uplatňuje na tzv. superhrubú mzdu (hrubá mzda zvýšená o odvody zamestnávateľa) a keďže sa týmto zvýšila doteraz najnižšia 12 % sadzba pre najnižšie príjmové skupiny, musela im byť ako kompenzácia poskytnutá zľava na dani, ktorá značne dvíha nezdaniteľné minimum.

Zákon takisto obsahuje množstvo výnimiek ktoré sú s princípom rovnej dane nezlučiteľné. Český zákon o daniach z príjmov obsahuje naďalej viac ako 200 výnimiek, ktoré sú bezpochyby výsledkom tlakov rôznych lobistických skupín.

V skutočnosti tak bude existovať nespočetné množstvo efektívnych sadziieb dane (to je pomer skutočne zaplatenej dane k celkovým príjmom), podľa toho, kto ako šikovne si dokáže uplatniť výnimky, spravidla to budú daňovníci s vyššími príjmami⁵⁶.

Zrušenie týchto výnimiek by kompenzovalo výpadok ktorý by nastal ak by bola zavedená ešte nižšia sadzba dane (z toho by mali prospech všetci, nie len tí, na

⁵⁶ <http://www.sulik.sk/index.php?section=aktuality&article=528>

ktorých mieru sú výnimky stavané a stanovanie nízkej sadzby dane spolu s geografickou polohou, rozvinutou infraštruktúrou a ďalšími faktormi by učinilo Českú republiku jednu z najatraktívnejších krajín v EU a OECD) a prípadne rovnaká sadzba pre fyzické a právnické osoby (rovnaká činnosť fyzickej osoby – živnostníka a právnickej osoby – obchodnej spoločnosti je teraz zdaňovaná rôznymi sadzbami, čo je nelogické).

Zavedenie sadzby dane z príjmu právnických osôb vo výške 15 % a zrušenie existujúcich výnimiek by znamenalo, že všetci by mali rovnaké podmienky. Nebola by to ruka zákonodarca či úradníka, ktorá by rozhodovala o tom, ktorý podnikateľ sa bude tešiť výhode. Rovné podmienky na trhu by zaistili že o úspechu firmy by rozhodoval spotrebiteľ a schopnosť firiem vyrábať efektívne. Rovná sadzba pre všetkých by vytlačila z trhu tých, ktorí prežívajú len vďaka výhode a uvoľnila by miesto tým, ktorí sú skutočne efektívni. To by zvýšilo celkový hospodársky rast.⁵⁷

---

⁵⁷ Mach P.: Proč a jak snížit daně. Studentské noviny Agora, 01.12.2005 publikováno: 07.12.2005

5. Rovná daň a Daňová reforma v SR

5.1 Ciele daňovej reformy v SR

V tejto časti mojej práce sa venujem podrobne rovnej dani a ďalším reformám ktoré boli v súvislosti s ňou zavedené v Slovenskej republike. Zatiaľ čo v predchádzajúcich častiach tejto práce sa pojednáva o rovnej dani všeobecne, v tejto časti som sa rozhodol ukázať dôvody prečo bola zavedená rovná daň, ako funguje a aké ma následky (nielen na ekonomiku ale aj na spoločnosť) v konkrétnom štáte. Slovenskú republiku som si vybral z toho dôvodu, že rovná daň v nej bola zavedená takmer v čistej forme (rovnaká sadzba pre fyzické osoby, právnické osoby a na DPH), preto, že od jej zavedenia už ubehli štyri roky a je možné analyzovať aké mala dopady a predovšetkým preto, že daňový systém (a vlastne celý právny systém) Slovenskej a Českej republiky vychádza pôvodne zo spoločných základov z čias federácie a z toho dôvodu je Slovenská republika pre Českú republiku ktorá sa zatiaľ k takým odvážnym krokom v daňovej oblasti neodhodlala, ideálnym vzorom a príkladom čoho sa ako správneho držať a čoho ako nesprávneho sa zdržať pri zavádzaní daňových reforiem.

V slovenskej republike v roku 2003 schválením zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov s účinnosťou od 1.1.2004 bola zavedená rovná daň vo výške 19 % (čím nahradila 21 rôznych spôsobov zdanenia príjmov, vrátane piatich rôznych daňových sadziieb v jednotlivých daňových pásmach pri dani z príjmov fyzických osôb 10 %, 20 %, 28 %, 35 % a 38 %). Jednalo sa o unikát vzhľadom na to že išlo o skutočne rovnú daň (true flat tax). Vo väčšine hore uvedených krajín kde bola zavedená rovná daň bola totiž stanovená rôzna sadzba pre daň z príjmu fyzických osôb a rôzna daň pre právnické osoby.

Príkladom pre Slovenskú republiku pre reformu daňového systému bolo predovšetkým Estónsko, Írsko a Nový Zéland. Vývoj ekonomiky Írska a Nového Zélandu po uskutočnení reforiem sa často označuje ako hospodársky zázrak,

charakterizovaný výrazným prílevom investícií a vysokou mierou ekonomického rastu.⁵⁸

Na Slovensku sa rovnaká daň vo výške 19 % stanovila na daň z príjmu fyzických a právnických osôb a takisto na daň z pridanej hodnoty.

Tvorcom tejto zásadnej daňovej reformy sa stala vláda ktorá vzišla z parlamentných volieb (za daňovou reformou konkrétne stáli minister financií Ivan Mikloš so svojim poradcom pre túto oblasť, Richardom Sulíkom, ktorého diplomová práca na Ekonomickej univerzite v Bratislave bola základom pre Slovenskú daňovú reformu) v roku 2002 a ktorá sa zaviazala vo svojom programovom vyhlásení znížiť sadzby dane z príjmov a analyzovať možnosti zavedenia rovnej dane. Vláda musela pri tvorbe tejto reformy brať ohľad na to, že všetky opatrenia v oblasti daní musia byť prijímané tak aby boli v súlade so záväznými dokumentmi Európskej únie a to predovšetkým najmä so smernicami EÚ v oblasti daní, s prihliadnutím na výsledky rokovaní o prístupe Slovenskej republiky k Európskej únii. Skutočná reforma v podstate ide až za tieto pôvodne ambiciózne ciele. Jej základným cieľom je transformovať slovenský daňový systém na jeden z najkonkurencieschopnejších v celej oblasti EÚ a OECD. Konkurencieschopným daňovým systémom vláda komplexne nemyslí len nízku mieru zdaňovania ale aj to, aby bol Slovenský daňový systém konkurencieschopný hlavne kvôli jeho vysokému stupňu efektívnosti, transparentnosti a nedeformovanosti.

---

⁵⁸ <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3995>

Na základe toho teda ciele daňovej reformy boli nasledovné:⁵⁹

- Vytvorenie priaznivého podnikateľského a investičného prostredia pre jednotlivcov aj spoločnosti
- Odstránenie existujúcich slabých stránok a deformačných účinkov daňových zákonov
- Dosiachnutie vysokého stupňa daňovej spravodlivosti rovným zdaňovaním všetkých druhov a výšiek príjmov

A tieto ciele by sa mali dosiahnuť dôkladnou implementáciou niekoľkých jednoduchých zásad, na ktorých bola založená daňová reforma :⁶⁰

Presun daňového bremena z priamych daní na nepriame dane, t.j. presun od
zdaňovania výroby smerom k zdaňovaniu spotreby

Nízke dane z príjmu majú podporovať podnikateľov a investorov. Aby sa však neznižil príjem do štátneho rozpočtu, nízke priame dane musia byť kompenzované zvýšeným príjmom z daní nepriamych (DPH, spotrebné dane – alkohol, tabak, pohonné hmoty). Podiel nepriamych daní voči priamym daniam ma stúpajúcu tendenciu vo všetkých rozvinutých ekonomikách.

Zavedenie nízkych daňových sadziieb a eliminácia všetkých výnimiek, oslobodení od
dane a špeciálnych režimov

Daňový systém nesmie poskytovať legálne možnosti vyhnutia sa plateniu dane, nesmie uľahčovať nelegálne daňové úniky a nesmie subjekty k tomu nabádať alebo motivovať. Neprimeranými zásahmi a nelogickými opatreniami štát subjekty

⁵⁹ <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3996>

⁶⁰ <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3996>

k daňovému úniku doslova nepriamo núti. Čím viac výnimiek zákon obsahuje, tým ľahšie sa nájdu možnosti úniku.

Zrušenie progresívneho zdaňovania príjmov zavedením rovnej dane

Dosiahnutie daňovej spravodlivosti (horizontálnej aj vertikálnej) a proporcionality. Horizontálna spravodlivosť znamená, že rovnaké predmety zdanenia majú byť zdanené rovnako (napríklad príjmy, majetok alebo spotreba rôznych osôb majú byť zdanené v zásade rovnako bez ohľadu na povahu týchto osôb). Vertikálna spravodlivosť znamená, že subjekt ktorý má vyššie príjmy, väčší majetok alebo spotrebu, platí vyššiu daň, pričom by však mala byť zachovaná zásada proporcionality, t. j. miera zdanenia by nemala progresívne stúpať so zvyšujúcim sa základom dane (lineárna sadzba dane).

Zavedenie jednotnej rovnej dane takisto vytvára jednoduchosť daňového systému, ktorý má obsahovať len nevyhnutné minimum noriem a tieto musia byť ľahko pochopiteľné a smú mať len jeden výklad. Čím sú právne predpisy zložitejšie, tým sú vyššie náklady a nároky na výpočet, výber a správu dane. K vybranému objemu dane musia byť náklady na jej výber minimálne. Daňové predpisy majú byť jednoduché a zrozumiteľné aj preto, že daňové zákony nie sú určené len pre správcov dane a odborníkov v oblasti daní, ale aj pre množstvo daňových subjektov.

Odstránenie deformujúcich prvkov daňovej politiky ako nástroja pre dosiahnutie nefiškálnych cieľov.

Nefiškálné ciele možno dosiahnuť jednoduchšie a efektívnejšie administratívnymi opatreniami. Tie majú mať prednosť pred nefiškálnymi funkciami dane.

Odstránenie dvojitého zdanenia príjmov v maximálnej možnej miere

K zdaneniu príjmov má dôjsť len raz, a to pri prechode od tvorby dôchodkov k ich spotrebe, alebo reinvestícii. Príjmy, ktoré boli už raz zdanené, nebudú premetom

dane. Na základe tejto zásady bola aj zrušená daň z dividend keďže dividendy firma vypláca zo zisku ktorý dosiahla po zdanení. To znamená že najprv firma vykáže čistý zisk pred zdanením, zaplatí z neho daň zo zisku a až potom časť zisku rozdelí na dividendy. Takže ku zdaneniu už došlo a preto nemôže dôjsť druhý krát k zdaneniu u príjemcu dividend. Daň z dividend bola zrušená z európskych štátov už v Grécku, Nórsku, Fínsku a Estónsku.

Výsledný návrh daňového systému by teda mal predstavovať optimálnu kombináciu týchto zásad pri čo najlepšom možnom zohľadnení každého z vyššie uvedených princípov.⁶¹

Keďže daňová reforma sa uskutočňovala v kontexte ďalších spoločenských zmien, napr. reformy sociálneho systému, dôchodkového zabezpečenia a zdravotníctva, bola nevyhnutná koordinácia týchto reforiem a ich vzájomné zladenie tak, aby výsledný efekt bol optimálny a aby pozitívne pôsobili na hospodársky rast, rast pracovných príležitostí a neznižovali motiváciu k podnikaniu a k legálnemu zamestnávaniu.⁶²

---

⁶¹ <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3995>

⁶² <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3995>

5.2 Daňová sústava SR po daňovej reforme

Daňovou reformou boli zmenené všetky zákony ktoré tvoria daňovú sústavu SR. V súlade so zásadou že k zdaneniu príjmu má dôjsť len raz bola zrušená daň z dedičstva a daň z darovania, z ktorých príjem do rozpočtu bol zanedbateľný.

V súčasnosti tvoria daňovú sústavu (súhrn daní ktoré sa vyberajú) SR tieto dane.

Priame dane:

- Dane z príjmov
daň z príjmov fyzických osôb aj právnických osôb (Zákon č. 595/2003 Z.z.)
- Daň z nehnuteľností
daň z pozemkov, bytov a zo stavieb(Zákon č. 317/1992 Z.z.)
- Daň z motorových vozidiel (Zákon č. 582/2004 Z.z.)
- Daň z prevodu a prechodu nehnuteľností (Zákon č. 554/2003 Z.z.)

Nepriame dane:

Daň z pridanej hodnoty (DPH) (Zákon č. 289/1995 Z.z.)

Spotrebné dane

- daň z vína (Zákon č. 309/1993 Z.z)
- daň z piva (Zákon č.310/1993 Z.z)
- daň z tabaku a tabakových výrobkov (Zákon č. 312/1993 Z.z)
- daň z liehu (Zákon č. 229/1995 Z.z)
- daň z minerálnych olejov (Zákon č. 239/2001 Z.z)

Vzhľadom k predmetu mojej práce, ďalej sa budem zaoberať len zdaňovaniu príjmov fyzických, právnických osôb a daňou z pridanej hodnoty.

5.3 Daň z príjmov fyzických osôb v Slovenskej republike

Zavedením rovnej sadzby dane z príjmu fyzických osôb došlo k zjednoteniu sadzby na úrovni 19 % namiesto doterajších 10 %, 20 %, 28 %, 35 % a 38 %. Z toho vyplýva že došlo k zvýšeniu len u jednej z doteraz uplatňovaných progresívnych sadzieb. K zvýšeniu došlo len u najnižšej sadzby vo výške 10 %, ktorá bola uplatňovaná u najnižších príjmových skupín (konkrétne sa jednalo o príjem do 90 000,- Sk ročne)

Práve týmto faktom operovala predovšetkým ľavicová časť politického spektra a namietala že daňová reforma poškodí predovšetkým najchudobnejších. Zástancovia daňovej reformy naopak oponovali tým, že zvýšenie tejto progresie zdanenia bude kompenzované zvýšením nezdaniteľného minima. U osôb ktoré neprekročia stanovenú hranicu nezdaniteľného príjmu bude teda efektívna sadzba dane nulová.

Faktom je, že zavedenie rovnej dane z príjmov nebude mať negatívny dopad na osoby s nízkym príjmom, iba zanedbateľný dopad v strednom rozpätí výšky príjmov a pozitívny dopad na osôb s najvyššími príjmami. Po druhé, existencia jednej marginálnej daňovej sadzby pre všetky príjmy vyššie ako je príjem pre štandardné oslobodenie od dane, znižuje deformačné účinky zdaňovania príjmov fyzických osôb a obmedzuje ekonomické prekážky s tým spojené. To by malo zvýšiť produktivitu práce v krátkodobom aj dlhodobom horizonte, pretože stimuluje k vyšším pracovným výkonom, ako aj vyššie investície do ľudského kapitálu.⁶³

Predmetom dane v Slovenskej republike sú príjmy fyzických osôb z rôznych druhov činností, ako aj príjmy plynúce z nakladania s ich majetkom vo forme výnosov z tohto majetku (výnosy z cenných papierov, úroky z úsporných vkladov, vkladových listov apod.). Predmetom dane sú aj príjmy z prenájmu alebo z predaja majetku. Sú to teda príjmy:⁶⁴

⁶³ <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3996>

⁶⁴ Zákon o dani z príjmov č. 595/2003 Z.z.

zo závislej činnosti (§5)

z podnikania, z inej samostatnej zárobkovej činnosti a z prenájmu (§6)

z kapitálového majetku (§7)

ostatné príjmy (§8)

V rámci každej skupiny zdaňovaného príjmu sa uplatňujú určité špecifické prvky, z ktorých následne vyplývajú výraznejšie rozdiely pri ich zdaňovaní.

V oblasti zdaňovania príjmov fyzických osôb boli v minulosti vzhľadom na rôzne nefiskálne ciele ktoré sa snažila reforma odstrániť ustanovené mnohé výnimky, napríklad oslobodenia od dane, odpočítateľné položky a podobne. Tieto opatrenia zvyčajne generovali závažné negatívne vedľajšie účinky ako je hospodárska neefektívnosť a deformácie. Niektoré príjmy nie sú predmetom dane z praktických dôvodov, ako napr. komplikované vyčíslenie hodnoty, administratívna jednoduchosť alebo ak by administratívne náklady prevýšili výnos z dane (daň z dedičstva a darovania) . Všetky oslobodenia od dane sú podrobené dôkladnej analýze a nie je možné zachovanie akéhokoľvek oslobodenia ktoré by znamenalo zvýhodnenie jednej skupiny daňovníkov oproti iným skupinám. Pri zdaňovaní príjmov fyzických osôb uplatňovanom v SR ide predovšetkým o nasledujúce príjmy, ktoré nie sú predmetom dane:⁶⁵

- príjmy nadobudnuté dedením alebo darovaním nehnuteľných vecí, alebo hnutel'ných vecí, alebo majetkového práva
- príjmy fyzických osôb vo forme získaných úverov a pôžičiek
- príjmy vo forme podielov spoločníkov spoločnosti s ručením obmedzeným na zisku týchto spoločníkov po jeho zdanení

⁶⁵ Zákon o dani z príjmov č. 595/2003 Z.z.

- príjmy vo forme prijatých obchodných podielov na majetku spoločnosti po zániku účasti v obchodnej spoločnosti vrátane podielov na likvidačnom zostatku pri likvidácii
- podiely členov pozemkového spoločenstva na výnosoch a majetku
- daň z pridanej hodnoty uplatnená na výstupe
- nadobudnutie nových akcií a podielov

Ako už bolo spomenuté, integrálnou súčasťou proporcionálneho slovenského daňového systému je existencia nezdaniteľnej časti dane daňovníka. Nezdaniteľná časť je teda suma, ktorá sa pred výpočtom dane odpočíta od základu dane. Rovnou daňou sa potom zdaňuje len suma prevyšujúca nezdaniteľnú časť. Za rok 2007 činí nezdaniteľná čiastka sumu 95616,- Sk. Prvý krát od zavedenia rovnej dane a reformy daňového systému však táto suma nebude plošná a u vyšších príjmových skupín bude klesať.

Zavedením tejto novinky spolu so zavedením nižšej sadzby DPH na lieky, zdravotnícke pomôcky a knihy Slovensko stratilo svoje postavenie krajiny kde je skutočne rovná daň (true flat tax). Horeuvedené zmeny boli zavedené sociálne demokratickou vládou ktorá nastúpila v roku 2006 a vo svojom programovom vyhlásení sa zaviazala progresívne zdaníť bohatších a zaviesť nižšiu sadzbu DPH na isté druhy tovarov a služieb.

V skutočnosti sa však jedná len o kozmetické zmeny pretože rovná daň zostala zachovaná a podstata tzv. milionárskej dane (slogan z predvolebnej kampane sľubujúci zdaňovať bohatých vyššou sadzbou dane) spočíva len v tom, že daňovníci s vyšším daňovým základom budú mať nezdaniteľnú časť základu dane krátenú, prípadne vôbec žiadnu. Ak daňovník dosiahne základ dane do 498000,- Sk, tak nezdaniteľná časť na daňovníka je 95616,- Sk. Ak daňovník dosiahne základ dane vyšší ako 498000,- Sk, tak nezdaniteľná čiastka sa mu bude krátiť o 25 halierov na každú korunu základu vyššieho ako 498 000,- Sk.

Ak daňovník dosiahne základ dane 880464,- Sk a vyšší, tak nezdaniteľná časť na daňovníka je nula.

Vplyv na príjem štátneho rozpočtu bude mať táto zmena len minimálny a skutočne bohatých na ktorých mala byť pôvodne „milionárska daň“ aplikovaná sa v praxi nedotkne. Najviac sa dotkne pracujúcich vysokoškolsky vzdelaných ľudí s príjmom okolo 60 000 až 80 000,-Sk, ktorých v súčasnosti s ohľadom na výšku cenovej hladiny za milionárov skutočne nemôžeme považovať.

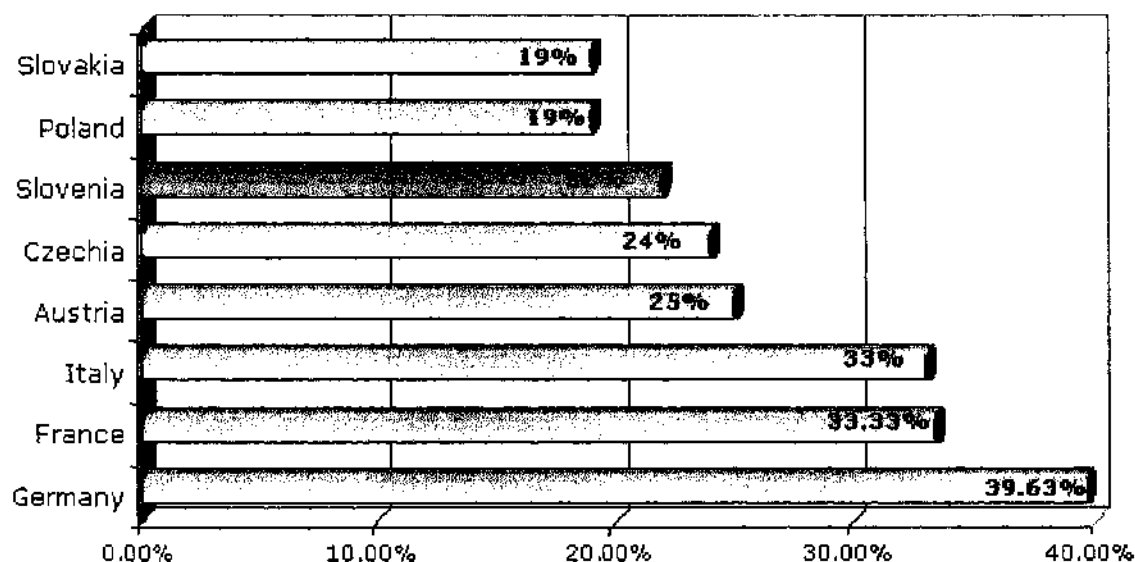
Táto zmena vzbudzuje podozrenie že bola uskutočnená len preto aby bola a aby si vláda mohla odčiar knúť na konci svojho volebného obdobia bod zo svojho vládneho programu a dokázať tak svojim voličom že si plní sľuby.

To že nová sociálno-demokratická vláda kompletne nezmenila daňový systém a uskutočnila len drobné zmeny považuje bývalá pravicová vláda za znak toho, že ňou uskutočnená reforma bola dobrá a potrebná. Už to že nový minister financií si ponechal ako hlavného poradcu bývalého ministra naznačovalo že žiadne zásadné zmeny v daňovej oblasti nenastanú.

5.4 Daň z príjmov právnických osôb v SR

Daňová reforma sa dotkla aj dane z príjmov právnických osôb. S účinnosťou od 1. januára 2004, bola znížená sadzba dane z príjmov právnických osôb na 19 % z pôvodnej 25 % sadzby. Nový daňový systém zároveň sleduje princíp jednorázového zdanenia investícií a kapitálových príjmov, a to v momente, keď sú prevádzané z úrovne spoločnosti na jednotlivcov. Z uvedeného dôvodu bola zrušená daň z dividend a kapitálový príjem bude zdanený.⁶⁶

Práve daň z príjmov právnických osôb je rozhodujúca pre konkurencieschopnosť ekonomiky v súčasnej dobe pohybu kapitálu, kedy sa investor snaží usadiť v krajine kde bude mať čo najvýhodnejšie podmienky. Tabuľka ukazuje výšku sadzieb dane z príjmov právnických osôb vo vybraných štátoch EU v roku 2007.

Samotná výška sadzby dane však nie je pre investorov jediným rozhodujúcim faktorom a preto nie je absolútnym kritériom. Rolu hraje takisto výška odvodového zaťaženia, pracovnoprávne predpisy, vymožitelnosť práva, politická stabilita, infraštruktúra a množstvo iných, viac či menej dôležitých faktorov.

⁶⁶ <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3996>

To tvrdí aj správa uvedená vo Svetovej ročenke konkurencieschopnosti (World Competitiveness Yearbook – WCY, od roku 1989 je vydávaná švajčiarskou ekonomickou univerzitou IMD), ktorá hodnotí a analyzuje schopnosť 60 krajín vytvárať a udržiavať prostredie vhodné pre podnikanie, ktoré podporuje konkurencieschopnosť medzi podnikmi.

Správa uvádza, že neexistuje žiadna priama korelácia medzi celkovou úrovňou daňového zaťaženia v krajine a jej konkurencieschopnosťou. Napriek vysokým daniam (nad 40 % HDP) sa Fínsko, Dánsko a Luxembursko umiestnili medzi najlepšou desiatkou konkurencieschopných krajín a Estónsko, Írsko a Slovensko, rovnako ako USA majú zas vysoké úrovne rastu s nízkymi daňami (25-34 % HDP).

Podľa WCY sa zdá, že konkurencieschopnosť reaguje rôznym spôsobom na rozličné druhy vyberaných daní. Priamy vzťah je viditeľnejší medzi daňami z príjmov z právnických osôb a konkurencieschopnosťou, než pri osobných, sociálnych či nepriamych daniach. Škandinávské krajiny sú známe tým že vysoko zdaňujú osobný príjem a spotrebu a udržiavajú relatívne nízke podnikové dane.

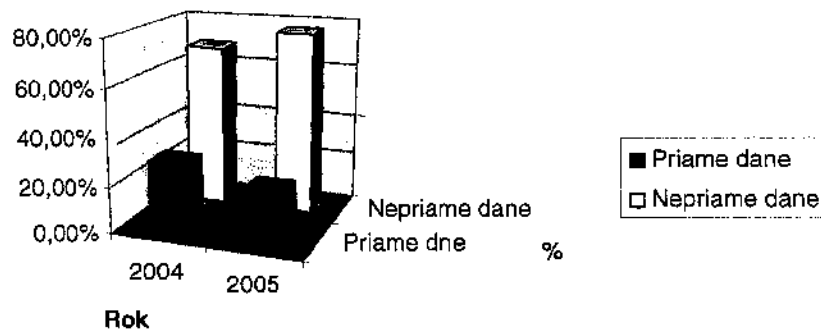
Dane sú však dôležité ako výrobný náklad, sú tiež dôvodom, pre ktorý sa spoločnosti sťahujú za hranice. „Skutočným dopadom daní je tak vytváranie či ničenie pracovných miest“, podčiarkuje správa. Vysoké náklady na podnikanie však môžu byť čiastočne kompenzované „ľahkosťou podnikania“. Jednoduchosť daňového systému tak vyzerá byť rovnako dôležitá ako výška daní. „V tejto súvislosti môže byť jednoduchý systém rovnej dane z dlhodobého hľadiska cennejší než komplexný systém s nízkymi daňami“, naznačuje WCY.

5.5 Daň z pridanej hodnoty (DPH) v SR

Daňová reforma z roku 2003 uskutočnená schválením zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov účinným od 1.1.2004 sa niesla taktiež v znamení prenesenia daňového bremena z daní priamych na dane nepriame.

Logickým dôsledkom tohto kroku bolo zníženie príjmu štátneho rozpočtu z priamych daní, čo muselo byť kompenzované zvýšením príjmu z daní nepriamych. V roku 2004 bol podiel priamych daní na daňových príjmoch 28,92 % a v roku 2005 poklesol na 21,89 %. Podiel príjmov nepriamych daní na daňových príjmoch v roku 2004 bol 68,87 % a v roku 2005 sa zvýšil na 77,46 %.

Podiel priamych a nepriamych daní v SR

Pred rokom 2004 bola podobne ako v drvivej väčšine krajín EU sadzba DPH diferencovaná na dve sadzby, a to na 14 % a 20 %. Existencii zníženej sadzby DPH sa pripisovali nefiškálne funkcie. Boli do nej zaradené predovšetkým potraviny, lieky, knihy a podobné komodity, kde štát chcel nižšou sadzbou dane urobiť tieto tovary a služby dostupné aj chudobnejším vrstvám obyvateľstva.

Po novom boli zrušené diferencované sadzby a zavedená jednotná 19 % sadzba na všetky tovary a služby. Okrem generovania zvýšených daňových príjmov, zjednotenie sadzieb DPH eliminuje aj ekonomické deformácie a nedostatky spojené s

rozdielnym zdaňovaním spotreby rôznych tovarov.⁶⁷ Výnos z DPH tvoril v roku 2002 7,6 % HDP, v roku 2006 stúpol na 8,6 % HDP.

Tvorcovia a zástancovia jednotnej sadzby argumentovali nevýhodami a rizikami ktoré z rôznych sadzieb vyplývali. Zdôrazňovali možnosť daňových únikov na základe možnej podvodnej kategorizácie tovarov a služieb (zaradzovanie tovarov a služieb z vyššej sadzby do sadzby nižšej) a keďže existencia znížených sadzieb DPH bola zvyčajne zdôvodnená nefiškálnymi argumentmi, zástancovia jednotnej sadzby opakovali že nefiškálnych cieľov sa má dosahovať vhodnými administratívnymi opatreniami, ktoré sú efektívnejšie (aj keď napríklad podpora rodín prostredníctvom nezdaniteľnej časti základu dane na dieťa sa môže ukázať ako efektívnejšia než systém rodinných prídavkov). A tak ako už bolo spomenuté, reforma v oblasti daní bola sprevádzaná tiež reformou sociálnej politiky a reformou zdravotnej starostlivosti. Richard Sulík, tvorca daňovej reformy k tejto téme tvrdí, že robiť sociálnu politiku prostredníctvom nižšej sadzby DPH je drahá záležitosť. Položky zaťažené nízkou sadzbou má možnosť kúpiť si bohatý rovnako ako chudobný. Bohatý si ich ale kúpi viac a vo vyššej kvalite a v konečnom dôsledku ťaží z nižšej sadzby viac ako chudobný. Preto nižšia sadzba DPH nie je sociálny aspekt a nezvyšuje solidaritu.⁶⁸

Zvýšená a znížená sadzba DPH má navyše ďalšiu negatívnu stránku. Tým že zaťažíme luxusný tovar vyššou sadzbou, pre ľudí s nižšími príjmami sa stáva tzv. luxusný tovar ešte viac nedostupný. Dve sadzby dane vlastne vytvárajú pascu chudoby. Chudobným síce nepriamo dotujú potraviny, ale súčasne ich udržujú v chudobe trvalo.⁶⁹

⁶⁷ <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3996>

⁶⁸ <http://www.sulik.sk/index.php?section=aktuality&article=668>

⁶⁹ Mach P.: Proč a jak snížit daně. Studentské noviny Agora, 01.12.2005 publikováno: 07.12.2005

Faktom je, že dopad tejto reformy dane z pridanej hodnoty bol predovšetkým na nízko príjmovú časť obyvateľstva tvrdý. Najmä zvýšenie cien základných komodít spôsobené zvýšením spodnej sadzby DPH sa ich citelne dotklo a reforma sociálnej politiky tomu nemohla zabrániť. Napokon to potvrdili aj výsledky parlamentných volieb z roku 2006, keď vládu zostavovala strana, ktorá mala vo svojom volebnom programe znovuzavedenie zníženej sadzby DPH. To sa aj skutočne stalo, keď novela zákona o dani z pridanej hodnoty (DPH), ktorá platí od 1. januára 2007 znížila sadzbu dane na lieky a vybraný zdravotnícky tovar na 10 %. Neskôr (1.1.2008) boli do tejto sadzby zaradené tiež knihy, brožúry a podobné tlačiarenské výrobky. Skúsenosti však bohužiaľ ukázali že zníženie sadzieb DPH neznamenal automaticky zníženie cien týchto komodít.

Rozšírenie okruhu tovarov zdaňovaných nižšou sadzbou DPH sa podľa schváleného zákona o dani z pridanej hodnoty premietne v štátnom rozpočte na rok 2008 výpadkom vo výške 137 mil. Sk, v roku 2009 to bude 143 mil. Sk a v roku 2010 bude plánovaný výpadok 150 mil. Sk.⁷⁰

Vláda si však napriek predvolebným sľubom nemohla dovoliť zaradiť do nižšej sadzby DPH aj potraviny pretože výpadok pre štátny rozpočet by bol v tomto prípade enormný a vláda sa zároveň zaviazla dodržiavať maastrichtské kritériá, ktorým dala pravdepodobne prednosť. Navyiac by v súčasnej dobe voľného a slobodného trhu nemohla garantovať zároveň nižšie ceny, ako sa to už ukázalo u liekov a kníh.

---

⁷⁰ <http://ekonomika.hnonline.sk/c1-22690220-v-roku-2008-budu-knihy-zdanovane-nizsou-sadzbou-dph>

5.6 Zhodnotenie rovnej dane v SR

Reakcie spoločností a ekonómov zo Slovenska a zahraničia potvrdzujú že koncepcia daňovej reformy vytvorila v Slovenskej republike jeden z najkonkurencieschopnejších daňových systémov v celej oblasti EÚ a OECD.⁷¹

Slovenská republika patrí medzi krajiny s najnižším podielom daní z príjmu na celkovom objeme daňových príjmov. Kým priemer EÚ bol 12,9 %, v SR je to 6,1 %. Jedná sa o druhé najnižšie číslo po Rumunsku s 5,3 %.

Rovná daň, ktorá bola na Slovensku po prvý krát zavedená v roku 2004 namiesto dovtedy platného progresívneho daňového systému môže bez hlbšej znalosti problematiky vyvolať zdanie, že progresivita a s ňou aj solidarita sa znížili, keďže do roku 2003 rástla sadzba dane spolu s príjmom a od roku 2004 je sadzba pre všetky príjmové skupiny jednotná. Opak je však pravdou a to z toho dôvodu, že okrem jednotnej sadzby bolo výrazne zvýšené nezdaniteľné minimum, ktoré je navyše dynamické (každý rok sa automaticky zvýši o mieru, ktorou rastie životné minimum) a bol zavedený daňový bonus na dieťa (pri koncoročnom zúčtovaní sa môže uplatniť aj nárok na zníženie základu dane).

Kým v starom, progresívnom (avšak s nízkym nezdaniteľným minimom a bez daňového bonusu na dieťa) systéme sa 50% zamestnancov s najnižšími príjmami podieľalo trinástimi percentami na všetkých daňových výnosoch, dnes sa podieľa len štyrmi. Rovná daň z príjmu teda chudobnejšiu polovičku zamestnancov zaťažuje menej a preto je sociálnejšia.⁷²

Slovenský zákon o dani z príjmov⁷³ stále obsahuje 40 výnimiek. Podľa môjho názoru by bolo vhodné a ekonomicky prospešné tieto výnimky zrušiť a po dôkladných výpočtoch a dopadových štúdiách zaviesť rovnú daň na úrovni 15-17 %. Dopad na

⁷¹ <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3996>

⁷² <http://www.sulik.sk/index.php?section=aktuality&article=668>

⁷³ č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov

príjmovú stránku štátneho rozpočtu by bol vzhľadom na zrušené výnimky fiškálne neutrálny. Zákon by mal byť prostý rôznych politických a lobingových vplyvov a mal by brať do úvahy daňové princípy a zásady.

Niektoré existujúce výnimky môžu byť predmetom diskusií o ich vhodnosti. Sú to napríklad výnimky ktoré motivujú občanov sporiť si v doplnkových dôchodkových spoločnostiach alebo daňové zvýhodnenie lízingu ktoré motivuje podnikateľov k investíciám.

Sú tu však aj výnimky ktoré by som zrušil hneď ako by to bolo možné vzhľadom na to že ich považujem za nemorálne a voči väčšine bežných ľudí nespravodlivé. Sú to výnimky na rôzne druhy príjmov rôznym príjmovým skupinám, predovšetkým výnimky vzťahujúce sa na sudcov a poslancov. Sú to rôzne príplatky k náhrade príjmu a paušálne náhrady ktoré nepodliehajú zdaneniu a navyše umožňujú to, že napríklad celkový príjem poslanca vďaka týmto paušálnym náhradám nepodlieha kráteniu nezdaniteľnej čiastky „vd'aka“ takzvanej „milionárskej dani“ o ktorej som sa zmienil už vyššie.

Záver

V prvom rade som sa snažil v mojej práci vystihnúť pojem rovná daň a zdôrazniť že prívlastkom daňový systém s rovnou daňou sa označuje množstvo daňových systémov rôznych štátov a zároveň že ani jeden z daňových systémov z týchto štátov nie je identický s iným. Ináč povedané, pojem rovná daň môže mať množstvo variácií a podôb. Na jednej strane to môže byť tzv. true flat tax, kde je rovnaká sadzba dane na príjem fyzických osôb, právnických osôb a aj na DPH, na druhej strane sa bežne označuje za rovný daňový systém aj systém kde je rovná sadzba dane na príjem fyzických osôb a odlišná, ale tiež rovná sadzba aplikovaná na príjem právnických osôb a podobne. V skutočnosti však ťažko nájdeme daňový systém ktorý by absolútne vyhovoval kritériám rovnej dane v jej čistej podobe (súčasne rovnaká sadzba dane na príjem fyzických osôb, právnických osôb, na DPH, neexistencia výnimiek a dvojitého zdanenia). Je to spôsobené predovšetkým tým, že aplikácia teórie v praxi naráža na rôzne prekážky (špecifiká krajiny, politické tlaky, lobistické záujmy, stav ekonomiky a podobne) a preto je nutné činiť kompromisy.

Je vôbec otázne či systém rovnej dane je najlepším možným, optimálnym daňovým systémom. V každom prípade rovná daň oproti progresívnemu systému zdaňovania predstavuje systémové zlepšenie, o čom existuje zhoda názorov ekonómov. Nikto asi nebude tvrdiť, že rovná daň zvýši distorzie, zvýši úniky, spomalí ekonomický rast, zhorší princíp horizontálnej spravodlivosti a tak ďalej. Opak je pravdou, rovná daň predstavuje systémové zlepšenie, ktoré sa odrazí v úsporách pre poplatníkov aj štát.⁷⁴

Zavedenie rovnej dane z príjmu s nízkou sadzbou, najmä pre právnické osoby, sa ukázalo ako výhodný spôsob ako prilákať zahraničné investície. Preto sa k tomuto kroku odhodľali predovšetkým krajiny bývalého východného bloku, ktoré zahraničné investície vzhľadom k stavu svojich ekonomík nevyhnutne potrebovali. Prax ukázala,

⁷⁴ CEP: Sborník č. 17 "Rovná daň II.", Prínosy a náklady rovnej dane, Petr Mach, str. 13

že tento krok bol správny a preto sa ku krajinám kde bola zavedená rovná daň pripájajú stále ďalšie a ďalšie štáty.

Pre budúcnosť rovnej dane v členských štátoch EÚ bude okrem množstva iných faktorov dôležitý najmä postoj Bruselu k daňovej harmonizácii, ktorý môže mať výrazný vplyv na suverenitu členských štátov v daňovej oblasti. Bude taktiež zaujímavé sledovať či sa rovnú daň z príjmu odhodlá zaviesť po vzore východoeurópskych krajín aj nejaký štát západnej Európy, kde okrem Írska všade prevláda progresívne zdaňovanie príjmov.

Podľa môjho názoru rovná daň nie je žiaden zázrak a všeliek na všetky hospodárske problémy, ale v prípade ak sú jej parametre správne nastavené skutočne dokáže motivovať a stimulovať k vyššej ekonomickej aktivite nakoľko daňový poplatník nie je odradzovaný vyššou sadzbou dane ktorou bude „odmenený“ za svoju vyššiu hospodársku aktivitu ktorá by ho neminula v systéme progresívneho zdaňovania.

Použitá literatúra:

Bakeš M a kol: Finanční právo, 4. vydání, C. H. Beck, Praha 2006

Marušin J: Dane a daňové systémy, TUKE, Košice 1997

Kubátová K., Vitek L.: Daňová politika, Teorie a praxe, CODEX Bohemia, Praha 1997

Grúň, L.: Dane včera, dnes a zajtra. Eurounion, Bratislava 2001

Lenártová, G.: Daňové systémy. Ekonóm, Bratislava 2004

Solík P: Daňová konkurencia – áno či nie? Nadácia F.A. Hayeka, Bratislava 2007

Hall R., And Rabushka E.: The Flat Tax, Second edition, Hoover Institution Press Publication, 1995

Boguszak, J., Čapek, J.: Teorie práva, CODEX Bohemia, Praha 1997

CEP: Sborník č. 7 "Rovná daň I." Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha 2001

CEP: Sborník č. 17 "Rovná daň II", Rovná daň – diskuse a polemiky, Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha 2002

CEP: Sborník č.29 "Daňová konkurence", Centrum pro ekonomiku a politiku, Praha 2004

Mach P: Lichtenštajnsko požaduje, aby bylo respektováno jako suverénní stát, Laissez faire, časopis pre svobodu jednotlivce, Ročník XI, Únor 2007

Mach P.: Proč a jak snížit daně. Studentské noviny Agora, 01.12.2005 publikováno: 07.12.2005

Literární noviny, rubrika SPOR, str. 15, 12.06.2006

Internetové zdroje:

<http://www.iness.sk/modules.php?name=News&file=article&sid=405>

<http://rovnadan.unas.cz/>

<http://www.prave-spektrum.sk/article.php?187>

<http://www.hoven.com/>

http://en.wikipedia.org/wiki/Tax_Reform_Act_of_1986

<http://rovnadan.unas.cz/>

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2005/wp0516.pdf>

<http://www.sulik.sk/>

<http://www.euractiv.sk>

<http://www.hayek.sk>

[http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1090,30070682,1090_33076576
&_dad=portal&_schema=PORTAL](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1090,30070682,1090_33076576&_dad=portal&_schema=PORTAL)

<http://www.finance.gov.sk>

<http://ekonomika.hnonline.sk>

www.cepin.cz

Použité právné predpisy:

Zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Listina základních práv a svobod, Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

Zákon č. 2/1969 Sb o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky

Zákon č. 531/1990 Sb. o územních finančních orgánech